

Matlekovits Sándor

KIADJA A PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG. 1908.

Matlekovits Sándor

ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE

IRTA

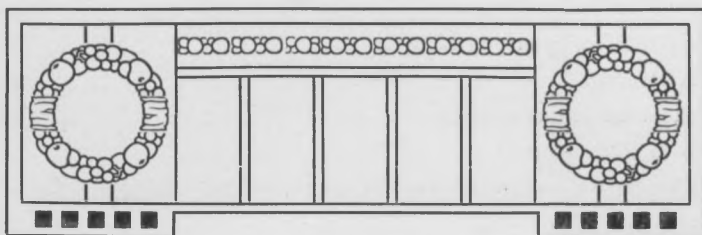
GELLÉRI MÓR

— KIADJA —

A PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

1908

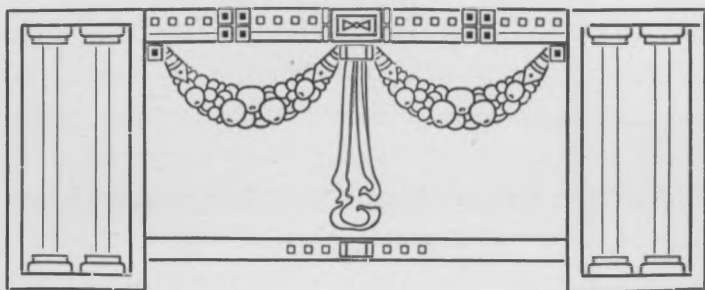

TARTALOM.

	Oldal
Bevezetés	5
Életrajzi adatok	8
Miniszteriális tevékenységének első éveiről	12
Kiegészítési tárgyalások	13
Hogy lett államtitkár	15
Az ipartörvény	17
Vízjogi törvény	19
Mezőgazdasági rend	21
Gazdasági hitel, halászat, állategészségügy, mezőgazdasági főiskola, mezőgazdasági statisztika	21
Bányatörvény	22
Vámtarifa és vámkérdések. Árúljástrom	23
Tisza, Széll, Trefort, Szápáry, Kemény	25
Berlin, Bismarck, Bötticher	26
Árúforgalmi statisztikai törvény	28
Vámügyi könyvei	29
Kamarai reformok	31
A két iparegylet	35
Matlekovits mint képviselő	36

	Oldal
Az 1885-iki országos kiállítás	37
Hálafelirat	42
Kiállítási kitüntetése	47
A kiállítás után	48
Távozása és az ez alkalomból megnyilatkozó bizalom	49
Irodalmi munkássága	53
Matlekovits a külföldön	64
Matlekovits mint elnök	65
Országos Iparegyesület	68
Közgazdasági tevékenysége	74
Kitüntetések	76
Matlekovits otthon	77

gy régi, bölcs axióma azt tartja: *minden ember annyit ér, amennyit dolgozik*. Ha ez igaz, amit eddig senki se vont kétségbe, akkor az az ember, akinek életrajzát most közre adjuk: *nagyon sokat ér*. Hátha még fokozzuk, sőt hatványozzuk a »dolgozás« fogalmát és értékét, amelynek egy élet eredményeinek mérlegelésénél nemcsak kvantitása fontos, hanem a kvalitása is.

Matlekovits Sándor most lépte át több, mint négy évtizedes köztevékenységének határát. Ha negyven és néhány év alatt az ember nem tesz egyebet, mint-hogy lerobotolja az élet penzumát, ez is megérdemli, hogy megálljunk egy pillanatra és hogy elismeréssel köszöntsük a vándort, aki több, mint egy emberöltön át »teljesítette kötelességeit« . . .

De ha vannak, akik egész életükön át *többet* tettek a pusztá kotelességteljesítésnél, sőt rendkívüli ered-

ményeket értek el és kiválóan fontos tényezők voltak az ország előbbrevitelének nagy munkájában, azok megérdemlik, hogy szemlét tartsunk munkájuk és eredményeik során. Nem hogy glóriával vonjuk be e sorozat fénypontjait, hanem azért, hogy megvilágítsuk velük a magyar közélet rohamos fejlődésének egyes igen fontos — és talán itt-ott már elfelejtett — stációit.

És sokszorosán érdekes az az életrajz, mely az alig négy évtizedes magyar közgazdasági élet megalapozásának és fölépítésének számos fontos részleteivel van szoros összefüggésben és melynek érdekes epizódjai, kiemelkedő mozzanatai a történeti fejlődés kimagasló momentumaira vetnek világosságot.

Matlekovits Sándor az újjáébredő Magyarország ifju gárdájában oly szakmának szentelte fényes tehetségeit, melynek komoly, céltudatos munkásokra leginkább volt szüksége. Ez a közgazdasági szakma volt, az ország anyagi érdekeinek ápolása, fejlesztése, amely körül évtizedes mulasztásokat kellett pótolni, amely téren tanult, tapasztalt, munkabíró férfiakra volt szükség, hogy a negyvenes években megindult mozgalmak elszakadt fonalát újra fölvegyék és kapcsolatba hozzák az új korszak szövőszékének gyorsan megindult munkájával.

Matlekovits alapos készültséggel indult neki pályájának, melyen szorgalma és tudása révén önerejéből emelkedett fokról-fokra. Az ifjut lelkesedése és vágyai az irodalmi térre vezették; e révén fedezték föl tehetségét az intéző körök, akik csakhamar az állam-

hivatalnoki pályára és ebben a gyakorlati térre vitték át, ahol a kezdeményezések és intézkedések hosszú során keresztül eljutott a népszerűség, sőt a sokak által irigyelt hatalom magas polcára, melyen marandó alkotásokkal tette emlékezetessé nevét és tehetségét.

És mikor innen leszállott, egy pillanatra sem szünetelt a munkában. A gyakorlati tér, melyet a miniszterium korlátokkal vett körül, szabaddá lett. Mint miniszteri tisztviselő és mint államtitkár törvényeket és rendeleteket alkotott, intézményeket létesített, melyek a közgazdasági élet televény földjét mély barázdákkal szántották föl és prima vetéssel termékenyítették meg. Utódai késő generációkon át tartották magukat ahhoz az aratáshoz, mely az ő vetéséből kelt ki és élvezték azokat a gyümölcsöket, melyeket ő plántált, vagy melyek az ő kezének ojtása nyomán termettek. Mint szabad ember folytatta a praktikus alkotásokat ipari téren és miután ritka tudását bőséges tapasztalatokkal is gazdagította, szóval-tollal irányt jelölt Magyarország közgazdasági fejlődésének, sőt szorgos munkával közreműködött, hogy e fejlődés az ő nagystilú terveinek, az ő mindig liberális meggyőződésének iránytűje szerint haladjon. Nem rajta mult, hogy a viszonyok kérlelhetetlen nyomása sokszor elfordította, sőt néha elferdítette az iránytűt, melyet ő mindig Nyugot felé igazított.

Négy évtizedes hasznos munka reflexét mutatja ez igénytelen vázlat. Nem apró tükördarabok ezek, amelyek nyugtalanná teszik a képet, melyet megörö-

kíteni volnának hivatva. Inkább nyers darabok, de nemes ércből valók, amelyeket egygyé lehet olvasztani, hogy az egységessé alkotandó egészből nagy és értékes monumentum kerüljön ki.

Ehhez a monumentumhoz szolgáljanak anyagul és alapul az alábbi adatok, melyek nem azért kerültek történeti sorrendben egymás mellé, hogy babérral övezzék annak homlokát, akit dicsőíteni látszanak. Ez adatok jellemzik egy férfiú köztevékenységét, aki egész életében a komoly, irányító munka embere volt. De határhöveket és útjelzőket is jelentenek oly korszak történetében, melynek jelentőségéről és hatásáról még sokat fognak írni a hivatott történetírók, akik bizonyára hálások lesznek minden fontos adalékért, amit a napi krónikás számukra összegyűjt. Hogy adatok, tények és történetek egyes érdemes úttörők nevével szoros kapcsolatban állanak, ez természetes. Ezeknél az *anyag* a fő, a személy mellékes. De annál jobb, ha — miként ez a mostani esetben áll — e kettő egymástól elválaszthatatlan.

Életrajzi adatok.

Mattekovits Sándor született 1842 október 12-én Budapesten, ahol atyja akkor ügyvédeskedett. A fővárosban is végezte összes tanulmányait: a kegyesrendiek itteni iskolájában a gimnázialis osztályokat, az egyetemen a jogot 1860—64-ig. Huszonkét éves korában jogtudori és ügyvédi oklevelekkel birt. A peres ügyek viteléhez azonban vajmi kevés kedve

volt s ő, aki már jogász korában feltűnt irodalmi működésével — »A magyar örökösödési jogról« írt pályanyertes munkájával, továbbá: »A földbirtok a nemzetgazdaság jelenlegi álláspontja szerint rendezve, különös tekintettel Magyarország törvényhozására«, »Magyarország törvényei és országgyűléseinek működése nemzetgazdasági tekintetben, különösen a XVIII. század óta« című műveivel — most újra kezdte folytatni nemzetgazdaság- és pénzügytani irodalmi működését, különböző napi és szaklapokban, valamint önálló könyvekben.

Egyetemi tanárság volt legfőbb óhaja, s addig is, míg ezt a vágyát elérhette, a közigazgatási pályára lépett és elvállalta Pest városa tanácsánál a tollnokságot. Már 1866-ban mint a nemzetgazdaságtan és a pénzügytan magántanára habilitáltatta magát, a tanári pálya azonban zárva maradt előtte; egy ízben pályázott tanári székre a műegyetemen, de más győzött vele szemben.

1867. májusban lépett be a kereskedelmi minisztériumba, mint fogalmazó. Szorgalmasan dolgozott úgy hivatalában, mint otthon íróasztalánál s fölös idejét számos nagyérdekű cikk megírására fordította. Bátran mondhatni, hogy Matlekovits tulajdonképp éveken át kitűnő hírlapíró volt s hírlapírói működése adta meg neki azt a sokoldalúságot, mely nála nem esett az alaposság rovására.

Ez idő alatt írta egyetemi előadásai vezérfonalául első rendszeres művét, a »Nemzetgazdaságtan«-t, ezt követte a »Pénzügytan«; mindkét munka rövid idő alatt

második kiadást ért; majd »A kereskedelem története« s számos tanulmány a szaklapokban, később különösen a »Budapesti Szemlé«-ben.

A »Századunk«-ban megjelent egy cikksorozata, az akkor közzétett ipartörvényjavaslatokról. Ez irányította először miniszterének figyelmét a fiatal hivatalnokra s ez időtől kezdve nem is lehetett többé a kereskedelmi minisztérium legfontosabb teendőiben Matlekovits tanácsát és közreműködését nélkülözni. Egy hosszabb külföldi tanulmányútja után átvette a *vámügyek* vezetését s ezzel teljesen elemébe jutott. Itt nyílt alkalma fényes tehetségeinek teljes kifejtésére. Az Ausztriával 1875-ben megindult kiegyezési tárgyalásokon az egyszerű osztálytanácsos lett mindenütt irányadó; gyorsan, de biztosan ítélő, mindent áttekintő alkudozófél, ki emellett folyton restancia nélkül végezte folyó ügyeinek aktáit, — mert már akkor szokásos lett a minisztériumban minden nehezebb és bonyolultabb kérdést Matlekovitsra szignálni.

És így fejlődött lassan-lassan a modern magyar közgazdasági élet egyik legelső úttörő harcosává, akinek közéleti szereplése szoros kapcsolatban volt és összefügg még ma is a magyar közgazdaság és ebben a magyar ipar fejlődésével. Mióta hivatalos tevékenységétől visszavonult, életét a gyakorlati alkotásoknak szenteli és úgy ezen a téren, mint irodalmi tevékenységével és az országos iparegyesület élén, valamint a legfontosabb ipari szaktanácsokban kifejtett munkásságával évek óta irányt ad az ország gyakorlati fejlődésének.

Matlekovits a praktikus élet szorgos megfigyelése, alapos készsége, széleskörű ismeretei és tapasztalatai alapján csakhamar fölismerte hazánkban az iparfejlesztés fontos föladatait. Észrevette, hogy e téren sokat mulasztottunk s az okos államférfiú tervszerű megfontolásával fogott a nagy munkához, mellyel az ipari fejlődést fokról-fokra előbbre vinni kívánta. És e tervszerű munkálkodása már rövid idő alatt kiváló eredményeket mutathatott föl s Matlekovits Sándort a közgazdasági élet fejlődésében fontos tényezővé tette.

Mint a régi földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium államtitkárja, a háziipari tanműhelyeket racionális alapra fektette, megalkotta az ipari felügyelők intézményét, rendszeresítette a gyakorlati ipari oktatást, s tervezte az iparnak nyújtandó állami kedvezményekről szóló törvényjavaslatot, az új (1884. évi) ipartörvényt, az állategészségügyi törvényt (1884. évi VII. t.-cz.), a vízjogi törvényt, a bányatörvényjavaslatot, a mezőrendőrségről és a gazdasági rendszerről szóló törvényjavaslatot, létesítette a kultur-mérnökséget, szervezte a selyemtenyészési kormánybiztosságot, a műipari mintalapok terjesztését kezdeményezte, fölkarolta és megvalósította a kereskedelmi múzeum eszméjét, megteremtette az Adria tengerhajózási társaságot, vezette a kereskedelmi és vámszerződések és az Ausztriával való gazdasági kiegyezések tárgyalásait, és létesítette az 1885. évi országos kiállítást, melynek szervezője, intézője és lelke volt. De a közgazdaság többi ágait, a földművelést és a

kereskedelmet érintő üdvös működését is a céltudatos alkotások szelleme lengte át, s közgazdasági kormányzatunknak a gyakorlati és hasznos téren való érvényesülése igen nagy részben az ő érdeméül tudandó be.

□ □ □

Sokoldalú tevékenysége megérdemli, hogy egyes fontosabb részleteiben közelebbről is megvilágosítsuk.

Ez a célja az alábbi följegyzéseknek, melyeknek anyaga a magyar közgazdasági történet szempontjából bizonyára sok új és eddig nem eléggé ismert adatot ölel föl:

□ □ □

Miniszteriális tevékenységének első éveiről.

A földművelési, ipar-és kereskedelmi minisztériumban mindig élénk részt vett a törvényhozói előkészületekben. *Szlávy* minisztersége alatt készített egy törvényjavaslatot a *részvénytársaságokról*, de ez a javaslat nem jutott nyilvánosságra, miután ugyancsak *Szlávy* időközben az *egész kereskedelmi törvény kodifikációjával* *Apáthy* István egyetemi tanárt bízta meg. Ugyancsak *Szlávy* minisztersége alatt Weisz B. F. ismételt kéréseire a kormány az állami *tűzbiztosítás* ügyével foglalkozott és az ügy tüzetes tanulmányozására Matlekovitsot kérte fel, akinek beható véleménye alapján az állami biztosítás eszméjét a kormány elejtette; Matlekovits ebbeli tanulmányai a »Nemzetgazdasági és Statistikai Közlemények«-ben láttak napvilágot. A *méterrendszer*

keresztülvitelét *Bartal* miniszter ő reá bízta. Nagy szerepe jutott a *kereskedelmi törvény készítésénél*. Annak a majdnem három évig tartó nagy bizottsági tárgyalásnak, mely Apáthy javaslatát tüzetesen megvizsgálta és átdolgozta, egyik legbuzgóbb és legszorgalmasabb tényezője Matlekovits Sándor volt. Vele együtt *Szvetenay* Miklós, a budapesti kereskedelmi és iparkamara akkori titkára, *Schnierer* Gyula osztálytanácsossal egy órakor megjelentek *Arv* Ödön akkori államtitkár szobájában (a mai Bristol-szálló első emeletén) és több óráig tüzetesen megvitatták a legközelebbi ülésen tárgyalandó szakaszokat és megállapodtak a teendő javaslatokra nézve. A bizottsági ülések jegyzőkönyveinek egy része az ő tollából került ki és a *biztosítási ügy* fejezetében ő szerepelt, mint előadó.

Kiegyezési tárgyalások.

Báró *Simonyi* Lajos minisztersége alatt indultak meg a nagy nemzetközi kereskedelmi tárgyalások és Ausztriával a *kiegyezési alkudozások*. *Horn* Ede államtitkár a miniszterekkel s főkép *Széll* Kálmán pénzügyminiszterrel együtt a kereskedelempolitikai ügyekkel e tárgyalásokban Matlekovits közreműködését követelték és tényleg ő vett részt Hornnal együtt az első szaktanácskozásokban; mindjárt a tárgyalások kezdetén annyi tájékozottságot fejtett ki, hogy az osztrák kormány keresve keresett egy vele szembeállítható ellenfelet s a brünni kamara titkárát,

Bazant Jánost hívta meg miniszteri tanácsosnak és egyúttal vámügyi referensnek. *Horn* államtitkár 1875 november havában meghalt, és most úgy a kiegyezési, mint a nemzetközi szerződések vezetése egészen *Matlekovits* vállaira nehezedtek. Akkor még csak titkár volt osztálytanácsosi ranggal, midőn 1876 tavaszán *Tisza*, *Széll*, *Simonyi* majdnem hat héten át (a husvét-vasárnap kivételével) összes érdekelt referenseikkel az Ausztriával való tárgyalások miatt Bécsben éltek. Május 1-én báró *Simonyi* Bécsben az érdekelt miniszterek és kivált *Széll* Kálmán teljes megelégedését jelentette ki *Matlekovits*nak s egyúttal tudtára adta, hogy, habár nincs rendszeresített állás üresedésben, a minisztertanács határozata alapján valóságos osztálytanácsossá neveztetett ki.

Nemsokára báró *Simonyi* lemondott a miniszterségről, mert a vámtarifában a gyapju- és pamutáruknál még azokat a minimális engedményeket sem akarta az osztrákoknak koncedálni, amelyeket *Matlekovits* ajánlatára *Tisza* és *Széll* is elkerülhetetleneknek tekintettek, ha általában a kiegyezés létrejövetelét biztosítani akarták. *Simonyi* után *Tréfort* Ágoston akkori közoktatási miniszter vezette (1876 augusztus havától 1879 januárig) ideiglenesen a kereskedelmi minisztériumot is, és a vámügyekben és nemzetközi kérdésekben egészen *Matlekovits*ra bízta a dolgok vitelét. Az 1876, 1877 és 1878 évek *Matlekovits* vámügyi működésének hadi évei voltak, amelyek azonban sok szép győzelmet biztosítottak Magyarországnak.

Az 1880. év elején egy *nagy bank alapítása volt tervben*. Báró *Sennyey Pál* volt elnöknek kiszemelve s ő *Wahrmann Mórral* és *Steiger Gyulával* egyetemben Matlekovitsot kérte föl a bank vezérigazgatói állására. Az ajánlat anyagilag fényes volt és Matlekovits Kemény báróval, akkori miniszterével közölte az ügyet. *Kemény* báró, bár a legnagyobb sajnálattal, kijelentette, hogy az állam ily fényes anyagi előnyöket nem nyújthat és fájó szívvel kell megnyugodnia, ha az államszolgálatból távozik. Már megállapodtak a bank emberei Matlekovitscsal és ez már rendezte is ügyiratait az átadásra, mikor Tréfort rohanva jött Matlekovitshoz és mindenre kérte, ne hagyja el az állami szolgálatot; Tisza Kálmán rábeszélése után azzal a föltétellel, hogy az államtitkárok nyugdíjigényére törvényt fog hozni s addig is helyettes államtitkárrá nevezi ki (nehogy nyugdíjára való igényeit addig is míg a törvény meghozatik, elveszítse), megmaradt a minisztériumban. Sennyey Matlekovits nélkül a bank élére állani nem akart, s akkor az a bank nem is jött létre.

Államtitkári működése.

Matlekovits mint államtitkár azonnal hozzáfogott a minisztérium ügyrendjének módosításához, és az ügykezelés biztosítása után hozzálátott az ország *közgazdasági kívánságainak rendezéséhez*. Szervezte a minisztérium osztályait, meghonosította az osztályok

csoportosítását, s minden csoport élére egy-egy miniszteri tanácsost állított osztályfőnöki joggal; meghonosította azt az előadói rendszert, hogy az osztálytanácsosok referálják azokat az ügyeket, melyeket az államtitkár a miniszter elé terjesztendőknek talált, kivéve ha az államtitkár a referálásra magát a miniszteri tanácsost jelölte meg. Rendezte magát az ügykezelést akkép, hogy külön ellenőrző hivatalt állított fel az elnökség kebelében, mely minden ügydarabot az iktatótól kezdve, az illető osztályba, onnan a miniszteri tanácsoshoz, s így tovább egész a kiadó és levéltári hivatalig állandóan figyelemmel kísért; ez okból az osztályok és miniszteri tanácsosok mindennapi munkájukat egy csomagba kötve külön ellenőrzési cédulával, melyen minden ügydarab száma feljegyeztetett, küldték a legközelebbi eljáró hivatalhoz, illetőleg az elnöki ellenőrzőhöz. E cédulák színe a sürgős ügyeknél sárga volt, hogy az eljáró tisztviselő már a szín által figyelmeztetve legyen a gyorsabb eljárásra. Ezt a rendszert később más minisztériumok is utánozták. Kezeiben tartotta továbbra is a vámpolitikai ügyeket s minden fontosabb nemzetközi tárgyalásban személyesen vett részt; de hozzáfogott azon törvények előkészítéséhez, melyekre az országnak szüksége volt; mindenekelőtt az ipartörvény, az állategészségügyi törvény és a vizi jog, azután a halászati jog, a bányajog rendezése képezte törekvéseinek célját. Ezen nagyszámú szervez törvényeknél Matlekovits rendszerint a tervezeteket részletes szaktárgyalások útján állapította

meg. Alatta az enquéterek nem voltak mindenre igent mondó, fejbólintó összejövetelek, hanem minden egyes törvényszakasz részletes vitatkozás tárgyát képezte és maga az elnöklő államtitkár vetett fel legtöbb ellenvetést, csak hogy minden ügy lehetőleg minden oldalról legyen megbeszélve és a legjobb s a célnak leginkább megfelelő megállapodás jusson érvényre.

Működése közben nem riadt vissza a nehézségektől, számolt a körülményekkel s mindig meg tudta választani a nehézségek legyőzésének módját és alkalmát. Minisztereinek bizalmát mindig kiérdemelte. Közgazdasági elveit a nehéz politikai és gazdasági viszonyok közt is érvényesíteni igyekezett, de gyakran a tőle nem függő viszonyok és körülmények kényszerítették őt is — mint ez más vezető államférfiaknál is megtörtént — hogy oly elveket is alkalmazzon, amelyek hirdetett tanaival nem mindenben állottak összhangban.

Az ipartörvény.

Az *ipartörvényt* Matlekovits abból a célból vette munkába, hogy a gyáripár igényei és az iparoktatás megfelelően rendeztessenek. Nem azok a nagyhangzású követelések voltak rá nézve irányadóak, amelyeket a kézművesiparosok már akkor is hangoztattak, hanem az ipar egészséges fejlődése ösztönözte a törvényjavaslat készítésére. Magát a tervezetet egészen a szabadelvűség alapján dolgozta ki és határozottan küzdött a kényszertestület s kivált

a képesítés fölvétele ellen. A tervezet készítésekor a német törvényhozás az »Innung« intézményével tett kísérletet (1881) és az osztrák törvényhozás meghonosította a mesterségeknél a képesítést. Matlekovits ismételten kifejtette abbeli álláspontját, hogy a képesítésnek igazolása más módon, mint a gyakorlati életben való érvényesülés útján nem lehetséges. »Ipart nem tanulni, hanem tudni kell!« ez volt jelszava és ha valaki sohasem tanult cipésmesterséget, de tud cipőt készíteni, az az életben sokkal jobban fog beválni, mint aki öt éven át tanulta a mesterséget és még sem tudja elég jól. Mikor a tervezetet a minisztertanácsban bemutatta, egyuttal kifejtette azt, hogy minden valószínűség szerint az iparosok folytonos agitációjával szemben az osztrák és német törvényhozásból is át kell venni a szabadelvű iránynyal ellenkező intézkedéseket és azt javasolta, hogy a német »Innung«-hoz hasonló lehetne nálunk is megengedni, még pedig akkép, hogy oly városokban, melyekben az iparosok nagy többsége testületbe lépni kész, alakuljon kényszer-testület. De taktikai szempontból azt a nézetét akarta érvényre juttatni, hogy a kényszer-testület intézményét a kormány csak akkor legyen kész megengedni, ha a törvényhozásban az iparosok követeléseit nagyon erősen akarják érvényesíteni. Tisza azonban abban a véleményben volt, ha a kormány a testületi intézményt megadni akarja, adja azt mindjárt a javaslatban, de ne engedjen a képviselők erőltetésének. Matlekovits figyelmeztette a minisztertanácsot, hogy ily módon nehéz lesz a megállás, mert

amint ő ismeri a hangulatot, okvetetlenül fognak a képviselők — tekintettel a választásnak az időben való közelségére — az ipar érdekében valami »vivmányt« kieroszakolni és nem lesz lehetséges a képesítés elől kitérni. De Tisza akarata döntött és Matlekovits belevette a tervezetbe a kényszertestület intézményét is. Így történt aztán, hogy a képviselők kidrukkolták a képesítést is s így jutott az 1884. évi ipartörvénybe a kényszertestület és a képesítés is. Az ipartörvény maga, nagyterjedelmű megokolása és az összes végrehajtási utasítások Matlekovits tollából eredtek.

Vizjogi törvény.

A *vizjogi törvény*nyel Matlekovits a mezőgazdasági reformok terére lépett. Amikor gróf *Széchenyi Pál*, az akkori gazda-párt egyik vezetője, átvette a földművelési, ipar- és kereskedelmi tárcát, Matlekovits figyelmeztette őt azon sok hiányra, amit egy mezőgazdasági államnak éppen a törvényhozás terén még pótolni kell. Kimutatta, hogy mindazok a törekvések, melyeket b. Kemény alatt a földművelés, az állattenyésztés és a kulturmérnökség terén kezdeményeztek, nagyobb mértékben fejlesztendők; de ehhez okvetetlenül szükséges a mezőgazdasági ügyek törvényes rendezése, főkép a gazdasági hitel szervezése és első sorban a vízjog megteremtése. Utalt arra, hogy a jelzálogkölcson mellett nálunk okvetetlenül a földjavítás alapjára fektetendő hitelt kell előkészíteni, a földjavítás egyik előfeltétele a felesleges vizek

lecsapolása és a rendszeres öntözés lehetősége, s ebből a szempontból meg kell teremteni a vízjogot. Itt azonban a már akkor mindinkább erősödő agrár-iránynyal kellett kemény harcot vívnia. A melioracionális hitel megkövetelte a közvíz elvének megvalósítását, míg a gazdaközönség a magánvíz elvét követelte és az eddig ugyan »alvó«, de a vízi kultúra által életre kelő vízi jogok értékéről lemondani nem akart. Hosszú tanácskozások után végre meggyőződött az enquête valamennyi tagja arról, hogy csak a közvíz elve válik az ország előnyére s habár ezt a törvény világos szavakban ki nem mondja, a törvény egész szellemét a közvíz elve hatotta át. A vízjog azon részei, melyek a társulati részt foglalták magukban, az akkori közmunka- és közlekedési minisztérium kívánsága szerint készültek. Matlekovits és *Kvassay* Jenő, a vízjogi törvény készítésében jobbkeze, hiába küzdöttek a nézetük szerint nem helyes társulati alakulások ellen, akkor már *Baross* dominált a közmunka- és közlekedési minisztériumban, ahová az akkori ügybeosztás szerint a vízszabályozás és így a vizitársulatok ügye tartozott, és az ő határozott akarata ellen észszerű okok nem tudtak érvényesülni. A vízjogi törvényben épp ez oknál fogva a társulati rész nem vált be úgy, amint lehetett volna, ha a közmunka-minisztérium nem avatkozik a dologba.

A vízjogi törvény után a mezőgazdasági rend jött sorra; a javaslat el is készült, de a törvényhozásig nem érett meg. Akkor már Széchenyi gróf ellen erős áramlat mutatkozott és a gazdasági egyesületek a javaslattal szemben komolyan állást foglaltak; Széchenyi ugyanelőterjesztette törvénytervezetét a képviselőházban, de bukása után gróf Szápáry, az első földművelési miniszter — habár előbb megígérte volt Széchenyinek, hogy azon bizottságban, mely a javaslat tárgyalására megválasztatott, az elnökséget szívesen elvállalja — a javaslatot visszavonta.

**Gazdasági hitel, halászat,
állategészségügy. Mező-
gazd. főiskola, mezőgaz-
dasági statisztika.**

A *gazdasági hitelre* nézve is megtörténtek az előkészületek, de e téren sem jutottak kedvező eredményre. Mindezek a dolgozatok, törvények és javaslatok, valamint a *halászati* törvény és az *állategészségügyi* törvény eléggé cáfolják azt a sokszor hangoztatott állítást, mintha Matlekovits egyoldalúan és előszeretettel csakis az iparral és kereskedelemmel foglalkozott volna és az ország mezőgazdaságával nem törődött, működését e térre nem terjesztette volna ki.

Itt fölemlítendő, hogy éppen az ő kezdeményezésére készült el államtitkársága alatt egy *Budapesten*

felállítandó mezőgazdasági főiskola tervezete, mely annyira megérett, hogy már a király beleegyezését is kikérték, sőt alkalmas telket is vásároltak a létesítendő intézet céljaira. Széchenyi bukásával azonban ez a terv is megvalósulás nélkül került le a napirendről, de mai napig is folytonosan követelik a főiskola megvalósítását.

Ő vetette meg alapját a ma is virágzó *mezőgazdasági statisztikának*; az ő kezdeményezésére küldetett ki báró Fiáth Miklós Amerikába, hogy ott, a helyszínén tanulmányozza az Egyesült Államok mezőgazdasági statisztikai hivatalának szervezetét és működését; hazatértekor Fiáth a földművelési minisztérium kebelében egy új statisztikai osztálynak élére állítatott, ez az osztály szervezte a gazdasági tudósítokat s velük kezdeményezte a termés-statisztika pontos felvételét. Ezzel — az országos statisztikai hivataltól egészen külön álló — statisztikai osztálylyal hajtotta végre az első állatszámrlást 1884-ben.

Bányatörvény.

A *bányatörvényjavaslatot* Matlekovits 1885-ben, hosszas tárgyalások után elkészítette. De ez a javaslat is csak tervezet maradt, mert a szénérdekeltek megakadályozták a törvényhozás elé terjesztését, pedig a javaslat a szabad kőszén és a kőszénnek a földtulajdonhoz tartozása között közvetítést keresett, és a földtulajdonosoknak mérsékelt váltságdíjat biztosított. Egy bányatörvényjavaslat már 1869-ben a törvényhozás

előtt volt, és akkor is a szén kérdése volt az, mely tárgyalását megakadályozta; a bányajog a mai napig a javaslatok és tervezetek különböző stádiumait futotta végig, de a bányajog — a kőszénhatalom nagy befolyása miatt — sem tud törvénné válni.

Vámtarifa és vámkérdések. Árúljástrom.

Kétségtelen azonban, hogy Matlekovits legszebb sikereit a vámkérdésben aratta. Az ő államtitkársága idején kellett Ausztriával az összes gazdasági kérdéseket tisztába hozni. Ezek közt a *vámtarifa* kérdése szerepel első sorban, mert *egy egészen új általános vámtarifa megalkotásáról* volt szó, melynek nemcsak a két állam gazdasági érdekeit kellett figyelembe venni, hanem alapul kellett szolgálnia egy Olaszországgal kötendő új kereskedelmi szerződésre nézve már folyamatban levő tárgyalásokhoz, valamint a Németországgal és Svájjal megindítandó szerződési tárgyalásokhoz. Folyamatban voltak Olaszországgal és Németországgal a szerződéses viszony megújítására a tárgyalások. Végre a Rumániával kötött kereskedelmi szerződés értelmében meg kellett állapítani a rumániai vámtarifa specifikus tételeit, s e végből Bécsben félévnel tovább tárgyalt egy vegyes bizottság, mely magyar, osztrák és rumán kiküldöttekből alakult. A Rumániával kötött szerződés ugyanis elvben kimondotta, hogy az érték után 7⁰/₀ a vám; az általános rumán vámtarifa valamennyi tételeire a vegyes

bizottság volt hivatva 7⁰/₀ alapján a specifikus vámt meg határozni. Mindezen tárgyalásokban Matlekovits képviselte a magyar kormányt. Volt idő, amidőn hónapokon át a vasárnapi vonattal felment Bécsbe, hétfőn, kedden és szerdán ott résztvett a tárgyalásokban; közvetlenül a szerdai ülés után a délutáni 3 órai vonattal visszatért Budapestre, s ott csütörtök, péntek, szombat és vasárnap végezte számos hivatalos teendőit, tartott szakértekezleteket a szükséges anyag előkészítésére, megállapodott az illetékes minisztériumokkal a követendő módozatokra nézve, esetleg előadta a dolgok állását a minisztertanácsban, hogy azután vasárnap este ismét fölmehessen Bécsbe.

Mily óriási munkát végzett a magyar műnyelv terén, azt a vámtarifa és a hozzá való betűsoros árulajstrom igazolja. Vámtarifa volt ugyan már magyar nyelven is, de roppant szolgai fordítása volt az a németnek; árulajstrom azonban nem létezett; Matlekovits egy bizottsággal hónapokon át hetenkint háromszor tárgyalt késő estig és minden egyes szót megállapított. A bizottságban Szily Kálmán, akkor a műegyetemen a természettudományok tanára, ponori Thewrewk Emil, az egyetemen a filologia tanára, Pilch, a technologia műegyetemi tanára, Thuróczy Adolf, a budapesti fővámhivatal igazgatója, báró Andreánszky István pénzügyminiszteri tanácsos, Mihálovics János miniszteri titkár és Biró Tamás fogalmazó működtek és megteremtették a magyar vámtarifa nyelvezetét.

Ekkor folytak Bécsben azok a nehéz tárgyalások báró Schwegel külügyi osztályfőnök és Hasselbach német fővámigazgató elnöklete alatt, melyekben a szabadkereskedés a védővámmal még egyszer megmérkőzött és Bismarck vasakaratóval végre is az elszigetelés rendszerére vezetett, melyet eufonisztikus módon »a hazai termelés védelmének« kereszteltek. Végre is német szerződés nélkül kellett a kiegyezési javaslatokat a törvényhozás elé terjeszteni. A javaslatok megokolása Matlekovits tollából való és német nyelven is megjelent, ez kivált külföldön nagy elismerésre talált és adatait hosszú éveken át idézték. A kiegyezési tárgyalások befejezésével Matlekovits ismét számfeletti miniszteri tanácsossá neveztetett ki és a Lipótrend lovagkeresztjével lett kitüntetve.

**Tisza, Széll, Trefort,
Szápáry, Kemény.**

1878. évben a boszniai okkupáció okából Széll Kálmán is lemondott tárcájáról. Nem volt kereskedelmi miniszter, sem pénzügyminiszter. Tisza pártja erősen megfogyott és az év vége felé minden oldalról a teendők egész serege vonult föl. Németország követelte, hogy egy végleges kereskedelmi szerződés tárgyalása végett a magyar és osztrák kiküldöttek jöjjenek Berlinbe. A magyar küldöttek élén ismét Matlekovits állott. Mielőtt Budapestről elutazott, Tréforthoz belép gróf Szápáry Gyula; őt szemelte ki Tisza a leendő kereskedelmi miniszterré. Ismeretes

Tréfort erős jellemző beszéde; Matlekovits, aki e látogatásnál éppen Tréforttal hivatalos ügyeket végzett és Szápáryt jól ismerte, együtt maradt velük a miniszteri szobában. Egyszerre megszólal Tréfort és közli Matlekovitscsal, hogy Szápáry lesz már legközelebb a minisztere és hogy leveleit a tárgyalások menetéről (mert Matlekovits minisztereit a tárgyalások folyásáról nem hivatalos jelentések, hanem egyszerű barátságos hangú levelekben tájékoztatta) neki (Tréfortnak), hanem ezentúl Szápárynak küldje azután Szápáryhoz fordult és így szólt:

— Bemutatom neked Matlekovits tanácsost és csak azt mondhatom róla: tud írni és olvasni.

A viszonyok azonban máskép alakultak. Szápáry pénzügyminiszter lett és a földművelési, ipari és kereskedelmi tárca élére báró Kemény Gábor került, Tisza akkori belügyi államtitkárja.

Berlin, Bismarck, Bötticher.

Kemény azonnal, mihelyt miniszterré lett, Matlekovitsot jelölte meg államtitkárjának, aki azonban Berlinben ült és tárgyalt a német szerződés ügyében; várt tehát a kinevezéssel. Időközben azonban különböző intrikák folytán elállott eredeti szándékától, megbízta az államtitkári teendőkkel Reitzot, a legöregebb miniszteri tanácsost és államtitkár nélkül vezette a minisztériumot. Matlekovits Berlinben hat hétnél tovább volt, résztvett ismételten Bismarck parlamentáris estélyein, megismerkedett magával

Bismarckkal és nejével, ki igen szívesen társalgott a magyar kiküldöttekkel, kiket akkor gróf Széchenyi Imre nagykövet vezetett mindenhová. A német tárgyalások akkor sem vezettek eredményre s Matlekovits még egyszer, de már mint államtitkár ment ki Berlinbe, amikor azután az 1883. évi szerződés létre is jött. Ekkor ismerkedett meg *Bötticher* külügyi államtitkárral, Bismarck jobbkezével, ki sokáig jó barátságban volt Matlekovits Sándorral s kitől azt a fényképet kapta emlékül, melyen Bötticher Bismarckkal együtt utolsó hivatalos fölvetel gyanánt jelenik meg.

A Németországgal folyó tárgyalásokban a legnagyobb nehézséget az akkor lábrakapott *agrárius irányzat* okozta; a német tárgyaló biztosok kivált Magyarország ellen irányították érveiket és leginkább az állatok szabad forgalmát kívánták megnehezíteni. Érveleik közben minduntalan felhozták azt, hogy Magyarországnak még csak állategészségügyi törvénye sincs, hogy az állategészségügy csak régi rendszabályokkal van szabályozva, hogy megyei közegekre s így, szerintük, megbízhatatlan hivatalnokokra volna bízva a rendeletek érvényesítése s mindez nem ad biztosítékot arra, hogy Németországba állatvészek be ne hurcoltassanak. Ez ellen az álláspont ellen kellett védekezni és ezeket a részben való, részben látszólagos érveket kellett megdönteni. Ebből az okból történt az, hogy a magyar törvényhozás (az osztrákkal egyetértőleg) 1880-ban elzáratta a keleti tartományokból a szarvasmarha behozatalát, ekkép az ürügy, melyet Németország ismételten hangoztatott,

mintha Magyarországot a keleti tartományok folyvást megfertőznék, teljesen megszűnjön; továbbá Olaszországgal és Svájjal *állategészségügyi* szerződések kötettek, hogy Németországnak világosan bebizonyítsuk, hogy állatgazdag államok nem félnek szerződéses úton szabályozni az állatforgalmat és végre Magyarország külön állategészségügyi törvényt alkotott, hogy Németország még e részben is megnyugvást találjon. Mindezen nemzetközi és törvényhozói teendőket Matlekovits irányította. És ez intézkedései oda vezettek, hogy Németország az állatforgalom szerződési szabályozásába lassan-lassan és legalább részben beleegyezett.

Árúforgalmi statisztikai törvény.

Az Ausztriával és a külfölddel folytatott tárgyalások alkalmával igen érezhető volt az a hiány, hogy Magyarország árúforgalmáról biztos adatok nem álltak rendelkezésre. Keleti Károly, az országos statisztikai hivatal főnöke a forgalmi vállalatok adataiból készített ugyan, már 1870 óta magyar árúforgalmi kimutatásokat; miután azonban sem a közönség, sem a forgalmi vállalatok az adatok pontos beszolgáltatására nem voltak kényszeríthetők, a forgalmi statisztika egészen a forgalmi vállalatok jóindulatától függött. Ez okból 1881-ben *az árúforgalmi statisztikáról törvényt* alkotott, mely alapját képezi a mai árúforgalmi statisztikának.

Igy lett Matlekovits lassan-lassan európai hírű specialista a *vámkérdésben*, melynek kül- és belkereskedelmi vonatkozásaiban még később is sokszor hallatta mindig figyelemreméltó érveléseit. Már 1875-ben jelent meg »Az osztrák magyar monarchia vámpolitikája 1850-től kezdve napjainkig« magyar és német nyelven. Ezt a munkát a magyar kormány az 1876. évi kiegyezési tárgyalások előterjesztésekor az országgyűlés tagjai közt szétosztotta, de különben is annyira olvasott volt, hogy már 1876-ban második kiadást ért.

Közvetlenül a magánéletbe való visszavonulásakor írta hatalmas vámpolitikáját: »Die Zollpolitik der öst.-ung. Monarchie und des Deutschen Reiches seit 1868 und deren nächste Zukunft« Leipzig, 1891., 963 lap. Ez a munka a vámpolitikára elsőrendű forrás, melyet például Caprivi német kancellár a német birodalmi gyűlésen a német politika védelmére idézett és melyet Schäffle a tübingeni Zeitschrift-ben három terjedelmes cikkben ismertetett és elsőrendű tudományos szakmunka gyanánt ismert el.

Nemsokára megjelent 1894-ben 3 kötetes nagy munkája: »Magyarország államháztartásának története 1867—1893.«

Legújabban jelent meg »A vámpolitika mai helyzete 1905« a Közgazdasági Füzetek vállalatában. 1905-ben megjelent munkájának a címe: *A közös vámterület és a gazdasági elválás Ausztriától.* Ez

a munkája a közös vámterület mellett tör lándzsát, mint ahogy róla általán ismeretes, hogy igaz meggyőződésből a közös vámterületnek híve. De éppen ezért hangsúlyoznom kell, hogy az országos iparegyesület élén való működése közben az önálló vámterületet nemcsak nem ellenezte, hanem mindenkor a legtoleránsabb módon rendelkezésére állott az egyesületnek abban, hogy ezt a programmpontját helyes irányban segítsen érvényesíteni. Mert az a meggyőződése, hogy valamint a politikában szükség van a közjogi radikalizmusra, épúgy jogosult hivatása egy közgazdasági egyesületnek a közgazdasági függetlenség felé való törekvés.

Megemlítem végül, hogy »Die Handelspolitischen Interessen Ungarns« c. nagy értekezése a Verein für Socialpolitik »Beiträge zur neuesten Handelspolitik« c. gyűjteményében 1901-ben tétetett közzé.

Az *autonom vámtarifa* kérdésében *Matlekovits* az iparegyesületben minden iparágra nézve tüzetes kutatásokat rendelt el és az iparegyesület szakértő tagjainak véleményét terjedelmes emlékiratba foglalva, terjesztette elő egyrészt általános óhajait és kívánalmait, másrészt minden fontosabb iparágunkra vonatkozó konkrét javaslatait. A Matlekovits által szerkesztett ez emlékirat megjelent annak idején külön kiadásban, de megjelent, mint az 1898. évi vámankét naplószerű jegyzőkönyvének függeléke is. Azóta is sokan, főleg a közgazdák, írók, képviselők keresik nálunk ez úttörő munkálatot.

Számos terve közül még a *kamarai reformot* említjük föl. Az ipar- és kereskedelmi kamarák intézményével régi formájában soha sem tudott egészen megbarátkozni. Ezt az intézményt az abszolút kormány honosította meg és minden helytartósági osztály székhelyén egy-egy kamarát létesített. Az alkotmány visszaállításával a kamarák elvesztették talajukat, a helytartósági osztályt és a vármegyei rendszerbe csak annyiban illeszkedtek bele, hogy a vármegye székhelyén levő kamara vármegyéje számára szolgált. Matlekovits az ipar- és kereskedelmi kamara helyébe földművelés-, ipar- és kereskedelmi kamarát tervezett, még pedig minden vármegye székhelyén egy-egy külön kamarát. Az új kamarának három osztálya lett volna: egy mezőgazdasági, egy ipari és egy kereskedelmi, mely fontos ügyekben együttes ülésekben tanácskozott volna, de határozataiban az esetleg külön osztályvéleményt is előterjeszteni lett volna köteles. Ez a terv a pénzügyminiszter véleménye következtében nem valósulhatott; gróf Szápáry pénzügyminiszter ugyanis egyuttal az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnöke volt s abban a hiszemben élt, hogy az efféle kamararendszer a gazdasági egyesületek kárára lehetne. Persze arra nem gondoltak akkor, hogy egy negyedszázaddal később a külön *mezőgazdasági* kamarák intézménye fog előtérbe lépni.

Matlekovits azonban nem volt rideg ellensége a kamarai rendszernek. Mikor 1879-ben visszatért Berlinből, a vámpolitikai szakosztályhoz a *kereskedelmi és iparkamarák ügyeit kapcsolta át*. A kamarák addig meglehetősen elhagyott szerepet játszottak; nem volt tekintélyük fölfelé, de nem is voltak rokonszenvesek lefelé. Matlekovits új szellemet öntött a kamarákba, panaszait, javaslatait tárgyalás alapjává vette; a kamarák látták, hogy a kormány meghallgatja javaslatait, az iparosok és kereskedők érezni kezdték, hogy a kamara szava figyelembe vétetik és azóta kezdett nálunk tulajdonképpen a kamarai intézmény fejlődni, megerősödni és a közigényekhez, a köz-szükséglethez alkalmazkodni.

Hogy mennyire nem nézte tétlenül Matlekovits a kamarák tevékenységét, ennek igazolásául egy eklatáns és a maga nemében nálunk páratlanul álló esetet említek föl. Egy székely város ipariskolája segítséget kért a *brassói kereskedelmi és iparkamarától*. (Akkor a székely megyék még Brassó alá tartoztak.) A brassói kamara ezt kereken megtagadta. Erre az illető község panaszára a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter nevében Matlekovits rendeletileg hívta föl a brassói kamarát, hogy a kért segélyt szavazza meg. A kamara, melyben akkor majdnem kizárólag szász nemzetiségiek vettek részt, ismételten megtagadta a kívánt segélyt. (Megjegyzendő, mindössze 200 frtról volt szó.) Erre Matlekovits a miniszter megbízásából miniszteri biztosi minőségben leküldötte Szász Róbert miniszteri tit-

kárt, aki harmadszor is felszólította a direkt e célra összehívott plenáris ülést, hogy a kért segítséget adja meg, s miután a kamara ezt — nyilván kizárólag nemzetiségi velleitások szempontjából, — újból megtagadta, kivette zsebéből a miniszteri leiratot, és *egyszerűen feloszlatván a kamarát*, mint teljhatalmú miniszteri biztos elfoglalta helyét és vezette az ügyeket jó ideig, amíg t. i. az új választásokat elrendelték, foganatosították s míg az új kamara megalakult. Ezenközben persze a székely ipariskola is megkapta a maga segélyét és a brassói kamarának egyszer s mindenkorra elment a kedve a nyilvános nemzetiségi demonstrációktól és a renitenskedéstől.

Ez — tudtommal — az egyetlen eset, amikor egy kamarát — magyarán kimondva — elcsaptak s miután ez a Matlekovits hivatali ténykedésével van kapcsolatban, talán nem volt érdektelen e helyen megemlíteni.

Viszont annak igazolásául, hogy mennyire tisztelte Matlekovits a szabad gondolatot és a kamarai titkárok cselekvési szabadságát — szintén elmondok egy esetet az ő sokoldalú praxisából.

Egy kamarai titkár — nincs, miért titkoljam a nevét: *Deil Jenő* volt — a nyolcvanas évek elején egy ipari és kereskedelmi lapot szerkesztett Kassán. A lap magyar és német nyelven is megjelent. Kiméletlen módon harcolt az akkori miniszter, báró *Kemény Gábor* ellen. Mikor ez a harc már nemcsak kimé-

letlen, hanem személyes élő, mondhatnám goromba is volt, a miniszter megsokalta a dolgot és behívatta Matlekovitsot.

— Ezt nem lehet tovább tűrni, — mondja a miniszter Matlekovitshoz — ezt az embert ki kell emelni a titkári székből.

— Nem ajánlom, kegyelmes uram, — válaszolt Matlekovits — és hozzátette: mert amíg Deil hivatalban van, mindenki komoly kritika alá veszi azt, amit ír és vagy elhiszik neki, vagy nem, sőt a józanabb elem bizonyára nem helyesli, hogy felettes hatóságával szemben nem mérsékeli magát. Mihelyt azonban elcsapjuk, országos botrány lesz belőle és mindenki azt fogja hinni, hogy ami eddig Deilnek csak *magán* nézete volt, az az igazság. Ne csináljunk közgazdasági kérdésekben — mártirokat, mert ez sokkal több kellemetlenséget okoz, mint hasznot.

És Kemény Gábor hajlott az okos szóra.

De azért Matlekovits kereste az alkalmat, hogy Deil Jenőnek magánúton megmondja a maga őszinte véleményét és a mi temperamentumos kollégánk is hajlott az okos szóra. Megmondotta ugyan az igazat később is, mindig és bátran — de *suaviter in modo*.

Matlekovitsot pedig igazmondásáért és őszinteségeért is nagyrabecsülte és megválasztatta a kamarája *tiszteletbeli tagjának*. Ilyen állás ugyan nincs és az összes kamaráknál ismeretlen és szokatlan. De mit törődött ezzel Deil Jenő. Ő tüntetni akart és szeretetét, nagyrabecsülését nyomatékosan is ki akarta fejezni. Keresett tehát és talált is erre alkalmas

címet, mely nem törvényes ugyan, de neki kedves volt és nemes céljainak megfelelő. Tehát használta és használtatta. Később Matlekovitson kívül ez a nagy titulus, ugyancsak Deil Jenő kamarája által csak Ráth Károlynak adományoztatott és — e sorok írójának.

A két iparegylet.

De nagyobb konfliktusokat is tapintattal tudott elintézni. A 80-as évek elején például *Németh* Imre min. tanácsos kezdesére és személyes közreműködésével az akkori »magyar iparegyesület« ellen (helyesebben az iparegyesületnek akkor nem minden réteg előtt népszerű vezetősége ellen) alakult az »általános iparegyesület«, mely a milliomos iparosokat egyesítette, érdekebe vonva a főurakat is. Akkor ez a szétválás még nagy dolog volt és nem voltunk oly közel a mai állapotokhoz, amikor ilyesmi föl se tűnik, mert hisz most majd minden évben jelentkezik valami új alakulás. Egy pár díszes ülés, egy pár zajos és nagystilű hirlapi reklám volt az összeredmény, amit az új egylet fölmutatni képes volt. (Ez a recept még ma se élte túl magát.) *Egyeseknek* az érdekében sokat tett, az ipari közérdekért keveset, vagy semmit. Matlekovitsnak nem tetszett az iparosságnak két táborba való oszlása és eleinte egy bizalmas értekezleten kísérelte meg az erők egyesítését. Amikor az kissé nehezen ment, radikális eszközöz folyamodott: elküldötte *Németh* Imrét

Fiuméba, a tengerészeti hatósághoz és a kormányzó-sághoz.

És a két iparegylet néhány hó múlva fuzionált és a ma is virágzó »országos iparegyesület«-ben egyesült, melynek másfél évtizeddel később Matlekovits lett az intéző szelleme és egy negyedszázad múlva tényleges elnöke is.

Matlekovits mint képviselő.

Mikor államtitkárrá neveztetett ki, azonnal 1881. év tavaszán a Bácsmegye alispánjának megválasztott *Schmausz* Endre leköszönése folytán üreseedésbe jött apatini választókerület országgyűlési képviselővé választotta, s ugyanez a kerület választotta őt meg őszkor az 1881-iki általános választásoknál. Az 1884-iki általános választásoknál az apatini, mezőkövesdi és iglói kerület kérték fel jelöltül, de a kormány nagy súlyt helyezett reá, hogy a főváros VII. kerületét, melyet akkor Eötvös Károly, ki közvetlenül a tiszta-eszlári eset után a zsidóságban bizott, el akart hódítani, megtartsa és ez okból az akkor legnépszerűbb emberét, Matlekovitsot küldte tűzbe az e kerületért vívandó erős csatába. Nagy küzdelem után tényleg Matlekovits lett a VII. kerület képviselője, s ezt a választókerületet az 1887-iki választásnál is (Morzsányi Károlylyal szemben) megtartotta. A Szápáry-féle téli választásoknál Gyöngyösön lépett fel, de Hentallerrel szemben megbukott. 1894-ben

pótválasztásnál (Mikó Árpád főispánná neveztetvén ki) Gyergyószentmiklós választókerülete (Kiss Alberttel szemben) küldte a képviselőházba. A Bánffy-féle választásoknál pedig a bazini kerület jutott osztályrészül.

Képviselőisége alatt majdnem kizárólag szakkérdésekben szólalt föl és mindig a közgazdasági eszméket képviselte majdnem két évtizeden keresztül a képviselőházban, melynek kivált pénzügyi bizottságában, éles szemmel és gyakorlati érzékkel, szabadon gyakorolta a kritikát közgazdasági intézményeink és intézkedéseink fölött. Mikor az u. n. összeférhetlenségi törvény következtében, mely a gyakorlati tapasztalatokat és a józan kereskedelmi felfogást nem tartotta a képviselőiséggel összeegyeztethetőnek, a Széll-féle választások idején újabb képviselői mandátumot már nem fogadhatott el, amiből bizonyára ismét csak a képviselőháznak lett kára, egy ideig kívül maradt a parlamenten, de már 1905-ben kineveztetett a főrendiház örökös tagjává, melynek bizonyára még sokáig lesz dísze. Az országos ipartanácsban előbb mint kinevezett tag foglalt helyet, utóbb mint a főrendiház tagját választották be.

Az 1885-iki országos kiállítás.

Kétségtelen, hogy Matlekovits köztevékenységének kimagasló pontja az *1885-iki országos kiállítás* volt.

Az *1885-iki országos kiállítás* egyik igen jelentős eseménye volt a magyar gazdaság és művelődés

történetének. Az országos iparegyesület régóta tervezett egy országos kiállítást, de eredményre nem tudott jutni. Midőn Matlekovits államtitkárrá lett, egyik első teendője volt a kiállítás ügyét a folytonos tervezgetésekből és tanácskozásokból a cselekvés terére átvezetni. Nagy értekezleten megvitatták a kiállítás ügyét s végre is megállapították az összes érdekeltek egyhangú helyeslésével, hogy a sok szépsikerű vidéki (Kecskemét, Szeged, Székesfehérvár) kísérlet után végre az ország szívében kell egy *valódi* országos kiállítást rendezni, mely a termelés összes ágaira kiterjeszkedjen. Ez nem volt nehéz dolog, de féltek a költségektől. Ezért megállapodtak abban is, hogy egy ilyen kiállítás eredményes csak akkor lehet, ha maga a kormány veszi a kezébe és vezeti a dolgokat. Maga az államtitkár, mint a kiállítási bizottság elnöke, szervezte és vezette a kiállítást.

Mennyi fényes és ragyogó napot látott ez a kiállítás, mily előkelő és fejedelmi látogatók jöttek Budapestre és magára a kiállításra. Fényes országos ünnep volt maga a kiállítás, melyen az ünneplők egyúttal megtanulták ismerni hazájuk gazdagságát, vagyoni és erkölcsi erejét. Mily elragadó volt maga e kiállítás megnyitása, amikor a királyi pavillon (a mostani Gerbeaud-féle kiosk) első terasszán a felséges király Stefánia trónörökösnét karján vezetve, főhercegekkel körülvéve, (köztük volt az öreg Albrecht főherceg is, aki ekkor lovassági tábornoki egyenruhában jelent meg s akit a nép meg

is éljenzett) a magyar miniszterekkel, diplomatákkal, osztrák és közös miniszterekkel környékezve, a három lépcsővel lejjebb álló Rudolf trónörökös zamatos magyar beszédére megnyitja a kiállítást és Liszt Ferenc maga vezényli a zenekarokat ünnepi nyitányának játszásakor és amikor a felség Matlekovits és gróf *Zichy* Jenő között belép a nagy iparcsarnokba és Országh nagy orgonája megszólal, egy ügyes kompozícióban a magyar Hymnuszt a Gotterhalte hangjaival egyesíti

Magyarország legszebb napjai közül valók ezek!

A sok ünnepi nap közt csak egyet említünk: az október 12-iki vasárnapot. Reggel $1\frac{1}{2}$ 10 órakor a kiállítók kívánságára megjelenik Matlekovits a hangversenyek nagy csarnokában, hol születése napjára Jungfer mester által remek vasvirágokkal diszített albumot nyújtanak át Jókai Mór által szerkesztett felirattal, melynek szövege a következő:

Azon örvendetes napon, mely Önnek születésnapját negyvenharmadszor hozza vissza, őszinte tisztelettel járulnak Ön elé országos kiállításunk résztvevői legigazabb üdvkivánataikkal.

E kiállítás sikeréről beszél a haza és a külföld; a trónlépcsőiről leszálló és az eke mellől felseregglő alakok egyaránt.

E sikernek vezéri osztályrésze az Öné.

Tudjuk mi igen jól, hogy iparkiadállításunk még csak a hadszemle volt, de nem a győzelmes hadjárat maga.

De ezen hadszemle feljogosít bennünket arra az önérzetteljes reményre, hogy a nemzetek nagy versenyében meg fogjuk állani helyünket.

A jelenkorban a nemzetek dicsősége nem a fegyverek diadalából, hanem a polgárok jólétéből nyeri növekedését.

S ehez a diadalhoz ernyedetlen munka, figyelmes tanulmány, találékony ész vezet.

Kiállításunk azon önbizalmat ébreszti nemzetünkben, hogy ezen eszközök nekünk is meg vannak adva Isten kegyéből.

Dehogy ezek helyesen felhasználva, kifejtve, gyámolítva legyenek, arra szükséges, hogy magosból messzire ellátó és feladatuk egész nagyságát érző vezérférfiak álljanak mindenemű iparunk nehéz hadjáratának vezéri polcán.

E vezérférfiak legkimagaslóbb alakjainak egyikét tiszteljük mi Önben, kinek országos kiállításunk, mind összealkotásában, mind részleteiben, oly érdemeit örökölték meg, melyek mind együttesen, mind szétszítva, elmulthatatlanok.

Kívánjuk az Égtől, hogy nemzetünknek, az ipar által elérendő nagy küzdelmében ezen kipróbált vezér alakját, Méltóságodat egész hazánknak dicsőségére, minden iparos és munkás osztály boldogítására sok számos esztendőig éltesse és lelki-testi erejében állandóan megtartsa; egész nemzetünk áldása kísérelje diadalról diadalra mindvégig.

Ez emlékezetes nap krónikájának folytatása a következő:

Tizenegy órakor Tréfort oldala mellett ott ül Matlekovits a kereskedelmi akadémia új palotájának ünnepi fölvatásánál és végighallgatja Weisz B. F., a vezérlő bizottság elnökének beszédét; délután a kiállítás területén ezernyi néptömeg között Rudolf trónörökös és neje Matlekovits kíséretében vezetik a német trónörökös fiát (a mostani német császárt) nejével a kiállítás csarnokaiban, akikhez nemsokára a lókiállítás megtekintésére a walesi herceg (a mai angol király) csatlakozik. Esti hat órakor a budai királyi palotában a német trónörökös fia tiszteletére udvari ebéd volt, melyen Matlekovits résztvesz;

ebéd közben Rudolf trónörökös, aki értesült róla, hogy aznap Matlekovits születésnapja van, csöndben poharát Matlekovits felé emeli, mit az egész asztaltársaság utánozott; az ebéd után egy külön teremben cimbalmos cigány játszsza a szebbnél-szebb magyar nótákat, köztük Stefánia trónörökösne kedvencét, a »Kőrösi lány«-t; utána a Népszínházba megy az egész társaság, ahol a páholyok egész sorozatát foglalja el.

Alig volt még Európában országos kiállítás, mely ennyire sikerült volt, melylyel annyi disz járt, mint ezzel. És soha semmi intézmény nem emelte annyira tekintélyünket a külföld előtt, mint ez a jól átgondolt, kitűnően szervezett és végig páratlan tapintattal és ügyességgel vezetett országos kiállítás.

Mert Matlekovits igazán rendkívüli erélyt és tapintatot fejtett ki a kiállítás összes ügyeinek vezetése körül s úgy is, mint a fontos jury-tanács elnöke. Sok akadályt kellett leküzdenie e kiállítás alatt. Az egyéni és személyes érdekek száz és ezer összeütközése, Scyllája és Charybdise között tudott tapintattal átsiklani. Ereje megfeszítésével szentelte magát a kiállítás fontos ügyének és az ő érdeme, hogy büszke önérzettel hivatkozhatunk arra a nemzeti sikerre, melyet a kiállítás elért; arra az elismerésre, mely a közgazdaság számos ágában való haladásunkat itthon és a külföldön érte.

És e közben a kiállítás és a minisztérium ügyeit is intézi és végzi Matlekovits. A kényes ügyek egész láncolata követelte az elnök személyes közbenjárását.

A képzőművészek a kiállítás rendezésénél szokás szerint egész sereg követeléssel léptek föl, külön, szilárd anyagból való épületet, ingyen helyet, saját tetszésük szerinti rendezést stb. kívántak, s mikor mindent megígérték nekik, összevesztek elnökükkel, *Ráth Györggyel* és azzal fenyegették, hogy nem vesznek részt a kiállításban. Matlekovitsnak kellett közbelépni; némi tanakodás után megbékültek, de csak az esetre jelentették ki részvételüket a kiállításon, ha legalább 30.000 forint erejéig a kiállított képekből vásárlások biztosíthatnak. Matlekovits megígérte ezt és közbenjárására a kiállításon 70.000 frt értékű kiállított kép adatott el.

Hálafelirat.

Matlekovits érdemeinek méltatásául a kiállítók mindjárt a kiállítás megnyilta után elismerésüket és hálájukat »nemzeti ajándék« alakjában akarták kifejezni; Matlekovits kérésére mindazonáltal elálltak szándékuktól és beszüntették a már javában folyó gyűjtést: később a kiállítók egy része *Strobl* szobrász által készített fehér márvány mellképpel lepte meg; és a kiállítás bezárta után egy *Bachruch* által készített ezüst szekrényben albumot nyújtottak át neki, mellyel a kiállítók tőle elbúcsúztak. Ennek szövegét a kiállítók megbízásából annak idején én fogalmaztam. E mindenestre történelmi érdekű okmány élénken jellemzi az 1885-iki kiállításnak jelentőségét és Matlekovitsnak abban elfoglalt pozícióját. E »föliirat«

szövege sok mindent mond el, amire részletesen kitérni nem akartam. Ezért a következőkben örökítem meg e helyen :

Az 1885. évi országos általános kiállítás végnapjai után mindazok, akik a kiállítás szervezésében és rendezésében, akár mint szellemi munkások, akár mint kiállítók közreműködtek, még egyszer visszatekintenek a fényes nemzeti ünnepre. E visszatekintés nem akar búcsu lenni a verőfényes napoktól, melyeknek emléke meg lesz örökítve a nemzet történetében és bennünket is, akik azokat végigélveztük, túl fog élni. E futó pillanatban csak alkalmat keresünk arra, hogy mintegy erkölcsi mérleget állítsunk föl az országot fölvillanyozó, a külföldet bámulatra ragadó kiállítás eredményeiről, melyek így, a kiállítás elmulta után, a távlatból tekintve még fényesebb színben tűnnek elénk, miként ragyogóbb a lenyugvó napnak sugárköre, mely egy forduló után ismét teljes pompában deríti reánk világosságát, tényét és érlelő melegét.

Az eredményeknek ez erkölcsi mérlegetése is hazafias örömet okoz nekünk, akik legközelebbről voltunk a kiállítás által érintve és annak erkölcsi mérlegében nemzetünk nagymérvű fejlődését és elvitázhatlan haladását észlelhettük.

Visszatekintő szemlénkben látjuk, hogy e kiállítás által követelhetjük a művelt külföld által való teljes elismertetésünket. Követelünk helyet a kulturnemzetek között, követeljük haladásunk számbavételét. Követeljük hazánktól az elismerést eddigi törekvéseinkért és követeljük az elismerés által a buzdítást a további haladásra. Követeljük a munka dicsőségének és egyenjogúságának elismerését, követeljük a polgári középosztály méltányos tekintetbevételét az ország emelésére és fölvirágoztatására irányzott üdvös tevékenysége közepette.

E sok követeléssel szemben azonban felismerjük *tartozásunkat* is, melyet éppen a kiállítás fényes és maradandó sikere által céltudatosan vállaltunk el. Érezzük, hogy e nagyszabású eredmény következtében tartozunk hazánk közgazdasági fejlődés-

désén továbbra is odaadó buzgalommal, lankadatlan erélyvel közremunkálni. Ki-ki saját üzlet- és hatáskörében legjobban fogja e tartozását fölismerni és mindenünk számot vetett magával az iránt, hogy e tartozás lerovására legjobb erejét érvényesítse. Tartozunk hazánk kulturális fejlődésének minden téren való rendszeres és fokozatos fejlesztése által a külföldet is meggyőzni arról, hogy az a meglepő és alig sejtett siker, a kulturai fejlődésnek az az élő bizonyága, melyet kiállításunkban észlelni lehetett, nem képez egy végpontot előretörekvésünkben, hanem folyton fejlődő életrevalóságunknak csak kétségbevonhatatlan és a jövőre nézve méltán biztató bizonyítéka.

De tartozunk elismeréssel is. Tartozunk elismeréssel első sorban azoknak, akik a nagy nemzeti vállalatot létrehozták, akik önfeláldozó munkássággal és előrelátással a kiállítást mintaszerűen megteremtették és diadalát oly fényes eredménnyel biztosították.

Ezek között legelső sorban Méltóságod általában tisztelt és nagyrabecsült személye iránt kell elismerésünknek és hálnaknak adóját leróni. És e kötelességünket nem teljesíthetjük bizonyos elfogultság nélkül; mert jól tudjuk, hogy azokat az érdemeket, melyeket Méltóságod, mint az 1885-ik évi országos kiállítás elnöke, a kiállítás szervezése, vezetése és intézése körül szerzett, mi egyedül nem vagyunk képesek meghálálni. De nincs is módunk, nincsenek eszközeink, melyekkel az érdem nagyságához méltó hálnkat kifejezésre juttathatnánk. Érezzük csekélységünket, tudjuk tehetetlenségünket, mikor oly föladattal állunk szemben, melynek megoldásában egy nemzetnek kellene összetartani, hogy annak csak részben megfelelhessen. És mégis bátorítólag hat ránk az a tudat, hogy Méltóságodat a közélet terén megkezdett nyilvános pályájának eleje óta rokonszenvvel kísértük, örömmel láttuk, mint emelkedik kitartó munkássága, törhetlen szorgalma és fényes tehetsége által fokról-fokra, a hivatali rangfokozat legfelső lépcsőjére. És miként évek óta kifejtett munkássága a közgazdasági tekintetben maradandó becsű alkotásokat létrehozta, úgy emelkedett a tisztelet, a rokon-

szenv és a bizalom működése és személye iránt. Ez általános bizalom és ragaszkodás képezi részben a kiállítás sikerének titkát: mert tagadhatatlan, hogy Méltóságodnak a kiállítás elnökévé való kinevezése egyúttal azt is jelentette, hogy a kiállítás ügyének a munkára, áldozatokra és tevékenységre kész férfiak egész serege biztosíttassék. És ha e férfiak, akik Méltóságodat a kiállítás vezetése körül való terhes munkájában, mint a nagy nemzeti ügy napszámosai, odaadó készséggel támogatták, már kiállítási tevékenysége előtt legnagyobb tisztelői közé tartoztak, mennyivel emelkedhetett még e tiszteletnek és becsülésnek érezte a kiállítás alatt, mikor Méltóságod elévülhetlen érdemeinek koszorúját napról-napra növelte egy-egy babérlevéllel? És miképpen adjunk számot érzelmeinkről a kiállítás után, midőn Méltóságod érdemdús tevékenysége teljes egészében és nagyságában domborodik ki lelki szemeink előtt? . . .

Méltóságod fáradhatatlan munkásságának csak egy méltó jutalma lehetett és ez: a kiállítás messzeható sikerének kivívása, amit első sorban Méltóságod munkásságának gyümölcse gyanánt lehet tekinteni. Emellett Ő Felsége, legalkotmányosabb fejedelmünk, népeinek legszeretettebb királya is magas kitüntetéssel ismerte el érdemeit és végre nem utolsó sorban jön számba az az általános elismerés, mely Méltóságod tevékenysége iránt a nemzettest minden rétegében osztatlanul megnyilatkozott.

Ha ezek mellett mégis megragadjuk az alkalmat, hogy köszönetünket láthatólag és hallhatólag e szerény emlékken megörökítsük, tesszük ezt főleg azért, mert mi, mint Méltóságodnak leghívebb munkatársai, legközelebből ismerhettük meg azt a szétágazó, szünetnélküli és tervszerűen átgondolt tevékenységet, melyet a kiállítás körül kifejtett. E szervezés nagy munkájának kezdete óta a létesítés, a berendezés, a bírálat vezetésének különböző stádiumában bámultuk intéző erélyét, bölcs tapintatát, pártatlanságát, atyai gondoskodását, melylyel az ügyeket vezette és a kiállítók érdekeit jóindulatúlag képviselte.

Láttuk az emésztő munka alatt fizikai erejét megtámadva és csakhamar felfrissülve, ismét az ügyek vezetésének élén. Szám-talanszor hatott meg bennünket az odaadó ügyszeretet, melylyel az elháríthatatlan kellemetlenségeket is kiegyenlítette és mely mindenkor oda volt irányozva, hogy a gyakran ellentétes érdekek is összeillesztessenek, hogy a kiállításnak minden tényezője megelégedve gondoljon teljesített munkájára és hogy a messzeható siker és diadal harmoniáját soha disharmonia meg ne zavarja, meg ne csorbítsa. E föladatok nyugodt teljesítése és céltudatos megoldása és emellett fontos államügyeknek intézése valóban oly munka volt, mely emberfölötti erőt igényelt és melynek csak a hazafias lelkesedés képezhette éltető rugóját.

Ha ilyen érdemekért fejezzük ki köszönetünket, érezzük, hogy gyöngeségünk és csekélységünk tudatában érzelmeink túláradnak. Hálátelten, meghatottan mondjuk el köszönetünk szavait. Az önfeláldozó munkásság fejében hozzuk szívünk szeretetének és túláradó érzelmeinknek kifejezését, melyek egybefoglalják a kiállítás emlékét és ezzel kapcsolatban amaz elévülhetlen érdemek iránt való elismerésünket, melyeket Méltóságod a kiállítás körül szerzett és melyek által az egész nemzetet örök hálára lekötölte. És a miként Méltóságod a kiállítás által elért diadala által eligérkezett a nemzetnek, mely bizonyára sok kíváló alkalommal fogja még igénybe venni nagyra hivatott fiának képességeit, úgy mi hálánk és köszönetünk kifejezésével felajánljuk szolgálatkészségünket Méltóságodnak a közérdek által követelt és Méltóságod által kijelölendő bármely irányban. Kíváló szerencsénknek fogjuk tartani, ha azon a téren, melyen az 1885. évi országos kiállítás bennünket talált és igénybe vett, Méltóságod oldala vagy vezérlete mellett hazánk közgazdasági és kulturális fejlődésének szolgálatokat tehetünk.

Az 1885-iki kiállítás után legfelsőbb kitüntetése alkalmából, sok oldalról részesült őszinte elismerésben. Volt minisztere, gróf *Széchenyi* Pál meleg elismeréstől áradó levélben küldötte meg neki a kitüntetési jelvényeket (a Szent István rend közép keresztjét). E levél kimagasló része a következő:

Midőn legkegyelmesebb Urunk és Királyunk ezen legfelső elhatározását Méltóságod örvendetes tudomására hozom, szíves készséggel ragadom meg ez alkalmat, hogy a kiállítás ügyének kitűnő szervezése és vezetéseért, valamint e nagy mű létrehozatala körül tanúsított bölcs eljárásáért, kitartó munkásságáért és bámulatos tevékenységeért Méltóságodnak, mint első sorban érdemesültnek magam részéről is teljes elismerésemet, változhatlan bizalmamat és meleg köszönetemet nyilvánítsam; egyszersmind biztosítván Méltóságodat arról, hogy míg egyrészt az e kiállítás által elért rendkívüli siker hazánkra dicsőséget hozott, másrészt Méltóságod ez alkalommal magának is az egész nemzet által méltányolt elévülhetlen érdemeket szerzett.

De nemcsak a miniszter és a vele egy sorban álló államférfiak éreztek így Matlekovitscsal szemben. A társadalom minden rétegéből, az iparosok, kereskedők, gazdák köréből nagy számban érkeztek hozzá elismerő sorok, ezek között igen érdekes névtelen levelek is, melyeknek közvetlen, meleg hangja élénk bizonyosságul szolgált arra nézve, hogy nemcsak hasznos munkássága, hanem egyéni szeretetreméltósága révén is igen nagyszámú tisztelőt szerzett magának a magyar társadalom minden rétegében.

A kiállítás nagy munkájának vezetése mellett — mint már jeleztem — Matlekovits a minisztérium ügyeit is tovább irányította; sőt a kiállítás alatt a minisztérium teendői még nagyobb súlylyal nehezedtek vállaira. Ezen idő alatt ugyanis folytak a tárgyalások Romániával, melyek utóbb 1886-ban a vámháborúra vezettek, továbbá ebben az időben kezdődtek meg Ausztriával az 1887. évben megkötött kiegyezés tárgyalásai és került revízió alá a vámtarifa. Mindezekben a tárgyalásokon Matlekovits képviselte a magyar kormányt. Ezenkívül Matlekovits közvetlenül mint osztályfőnök vezette a kereskedelmi osztályokat, amelyek vezetésétől Schnierer miniszteri tanácsost fölmentette, hogy ez a kiállítási igazgató teendőit gondtalanul végezhesse. Az 1885-iki kiállítás ügyeinek teljes befejezte után ernyedetlenül dolgozott tovább; végrehajtotta a vízjogi törvényt, szervezte a kereskedelmi múzeumot stb. Az ő eszméje volt a »Közgazdasági Értesítő« című lap kiadása is, amely a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztérium első hivatalos lapja volt, amely azonban nemcsak száraz hivatalos közleményeket hozott, hanem igen értékes és változatos közgazdasági tanulmányokat is. Hogy pedig a külföld Magyarország közgazdasága iránt kellően tájékozva legyen, a Közgazdasági Értesítő fontosabb közlései a »Mittheilungen des Ministerium für Ackerbau, Industrie und Handel« című havi folyóiratban jelentek meg.

**Távozása és az ez alka-
lomból megnyilatkozó
bizalom.**

Nemsokára az 1885-iki kiállítás után, a kiállítás deficitje és egyéb, személyes okok Széchenyi Pál gróf miniszter ellen erős ellenszenvet keltettek. Ez az ellenszenv mesterségesen átkeltetett Matlekovits személyére is és 1889 tavaszán Széchenyivel együtt Matlekovits is távozott hivatalos állásából és nyugdíjaztatta magát.

Mily erős bizalommal és szeretettel voltak a *kereskedelmi és iparkamarák* Matlekovitshez, kitűnik abból, hogy midőn lemondása komolyabb hír gyanánt megjelent, kérve kérték maradásra. Így a *soproni* kamara a következő táviratot intézte az akkori államtitkárhoz:

- Megdöbbenve vett a kamara tudomást Méltóságod visszalépési szándékáról. Hisz ezen szándék megvalósulása esetén halomra dőlnének az ipar- és kereskedelemnek Méltóságod személyiségéhez, fáradhatlan munkaképességéhez, magas szak-képzettségéhez kötött minden reményei. Ezen szándék megvalósulása pótolhatlan veszteség súlyával nehezednék közgazdasági életünk további fejlődésére, betölthetetlen ürt teremtene az ipar- és kereskedelmi ügyek vezetése terén. Mint hazánk iparos- és kereskedelmi osztálya egy tekintélyes részének képviselői, válságos pillanatban azon bizalomszülte kérelemmel járulunk azért Méltóságod elé, méltóztassék letenni visszalépési szándékáról és a közgazdasági ügyének vezetését, az ipar és kereskedelmi ügyek igazgatását továbbra is kormányhoz szokott erélyes kezeiben megtartani (Müller elnök, Schindler titkár).

És Kassáról a kamara akkori titkárának lelkes tollára valló következő távirat érkezett:

Tisztelettel alólirott kamara hirlapi uton tudomást vevén arról, hogy Méltóságod azon fényes állástól, melynek hosszú éveken át nagyszabású, öntudatos, lelkes és hazafias tevékenysége által tekintélyt és fényt kölcsönzött, megválni akar: mai napon tartott rendkívüli közgyűlésében elhatározta, hogy Méltóságodat saját és ipartársulatainak nevében felkéri: maradjon a miénk. Maradjon ápolója hazánk közgazdasági érdekeinek. Ne hagyja el a fényes polcot, amelyen a haza iparosai és kereskedői oly szívesen látják. Ne hagyjon el bennünket, barátjait, fegyvertársait, hű tisztelőit (Novelly elnök, Deil titkár).

És mikor a lemondás ténynyé vált és Matlekovits az államtitkárságot elhagyta, valamennyi kamara sajnálatát fejezte ki. E levelek közül főlemlítem a budapesti kamaráét, mely a többek közt ezeket mondja:

Mély sajnálattal vettük tudomásul, hogy Nagyméltóságod a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumban elfoglalt magas állásáról lemondván, elhagyta azt a működési tért, melyen közel huszonkét évig hazafias buzgalommal, fáradhatatlan szorgalommal, kiváló szakértelemmel és fényes tehetségének teljes érvényesítésével hazánk kereskedelmének és iparának fejlesztésére és érdekeinek előmozdítására törekedett. Hogy Nagyméltóságod ezen nemes törekvéseit a legfényesebb siker koronázta, azt nem csak ezen kamarának tagja, hanem széles hazánknak minden kereskedő és iparos polgára hálásan elismeri. Ép azért a most említett körök a legnagyobb örömmel értesültek arról, hogy Nagyméltóságodnak a közügyek terén szerzett érdemei Ő Felsége a király legfelsőbb elismerésével is találkoztak. A tisztelettel alulírt kamara, mely a törvény szerint hivatva van a kereskedelem és ipar érdekeit a magas kormány előtt képviselni, csak kellemes kötelességét tel-

jesíti, midőn teljes ülésének egyhangú határozata értelmében Nagyméltóságodnak a magyar kereskedelem és ipar fejlesztésére s azok érdekeinek előmozdítására irányzott érdemdús működéseért, valamint a kamara iránt mindenkor tanúsított jóindulatáért hálás elismerését és köszönetét nyilvánítja.

Az aradi kamara, Gaál Jenő akkori titkár tollából származó búcsuiratában, a többek közt így szól:

E kamara, mely Méltóságodat keletkezése óta szerencsés volt levelező tagjai sorában tisztelhetni, csaknem egy évtized alatt folyton tapasztalta, hogy azon szellemi vezetés, melyet különböző minisztereknek működése alatt folyton Méltóságod kezelt, mily hasznos és üdvhozó volt az általunk képviselt termelési ágak fejlődésére nézve. Ez idő alatt a nagy, organikus törvények egész hosszú sora keletkezett, a központi adminisztráció működése a vidéken is előnyösen érezhetővé lőn s a kereskedelmi és iparkamarákban is, melyek a megfelelő centrális vezetés hiánya folytán már-már ellenszenves testületekké váltak saját közönségük körében is, élet mutatkozván, azok a közgazdasági szervezet hasznos és ma már általában tisztelt organumaivá lettek. Mi, akik mindig függetlenül teljesítejtük hivatásszerű kötelességünket és semmiféle személyes kultusz, vagy az illem szorosan megszokott határain kívül álló udvariaskodás túlzásának hibájába sohasem estünk, csak a méltányosság és igazság parancsainak engedelmeskedünk most is, midőn Méltóságodnak visszalépése alkalmával őszintén és nyíltan kijelentjük, hogy e tényben mi a hazai kereskedelemnek és iparnak érzékenyen fájlaló veszteségét látjuk.

Az országos iparegyesület ez alkalomból Matlekovits Sándort *tiszteletbeli tagjává* választotta, megadván neki elévülhetlen érdemei elismerésül a legnagyobb diszt, a mivel rendelkezett . . .

Az a népszerűség, mely a kiállítás alkalmából paizsra emelte, nem akadályozta meg, hogy alaptalan támadásokkal és ráfogásokkal illessék a hivatalából távozót; ez talán elkeserítette egy kicsit, de nem nyomta el önérzetét és munkakedvét. Ezentúl sem szünt meg Matlekovits a közgazdasági érdekekért intenzív módon munkálkodni. Sőt — felszabadulva a hivatalos békóktól — szabadon kezdi érvényesíteni nagy szervező talentumát és értékes közgazdasági tapasztalatait. Elsőbben is sűrűn találkoztunk nevével a publicitás terén. A »Neue Freie Presse« vezető helyén és közgazdasági rovatának élén számos fontos közgazdasági kérdésben szólal meg és szavát figyelemmel kíséri a világ közgazdasági életének minden nevezetessége. Idehaza régebben a »Pesti Hirlap«, azután »Az Ujság«, újabban a »Pester Lloyd« hasábjain tárgyalja rendszeresen az aktuális közgazdasági kérdéseket és meg kell jegyeznünk, hogy szakvéleményét idehaza ép oly tiszteletben tartják, mint a külföldön. Számos cikk jelent meg tőle a »Közgazdasági Lexikon«-ban és a »Közgazdasági Szemlé«-ben. Több előkelő külföldi revue-ben is hozzászól a fontosabb gazdasági kérdésekhez, a közgazdasági világirodalom nevezetesebb termékeit pedig hazai gazdasági revue-inkben szokta rendszeres és sajátos tömörségével ismertetni. Szaklapjaink közül leginkább a »Magyar Ipar«-t, az országos iparegyesület lapját kereste föl újabban értékes közleményeivel.

Irodalmi tevékenységének súlypontja az *ezredéves kiállításról* írott nagyszabású és a szakirodalomban eddig páratlan jelentésére esik. »*Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves főnállásakor és az 1896. ezredéves kiállítás eredménye*« a címe a kilenc kötetre terjedő nagy munkának, melynek első két kötete hazánk közgazdasági és közművelődési állapotait ismerteti a millennium idején. Ezt a két kötetet kizárólag Matlekovits Sándor írta s a 105 íves monografia a legjobb, legtájékoztatóbb munka közgazdasági és közművelődési állapotainkról.

Ez az első nagyjobb szabású munka, melyben az összehasonlítható statisztika a lehető legnagyobb mértékben alkalmazva van. Ez pedig ily munkánál felette fontos. Mert bár hazánk viszonyai és fejlődése abból, hogy a hosszú évek során át gyűjtött adatokat és az egyes vármegyéket egymással összehasonlítjuk, kellően kidomborodnak, de egészen más háttérrel kap országunk, ha a szomszéd Ausztriával s egyes koronaországaival és tartományaival, valamint Európa többi országaival minden egyes viszonylatban összehasonlítjuk. Míg az előbbi mód megmutatja fejlődésünket az időben, valamint országunk részeinek egymáshoz való viszonyát, — az utóbbi tájékoztat bennünket arról, hogy közvetlen és távolabbi szomszédainkhoz képest mikép állunk és mily helyet foglalunk el Európa nemzetei között; szabad-e már fejünket büszkeséggel fölemelnünk, avagy még csak oly stádiumban vagyunk, mely még erős munkát követel, ha csak arra a fokra is kívánunk jutni,

amelyen egyes nagyobb műveltségű nemzettársaink már állanak.

Ezt a tükröt a maga valójában először Matlekovits tárta elénk. Ezért úgy a bevezető kötete, mint művének mind a kilenc nagyterjedelmű kötete, az eddigi hasonló munkák között kétségtelenül a legjobb forrásmunka, de sokkal több is ezeknél, mert egyúttal messzeható közgazdasági programot is felölel, amennyiben úgy közgazdasági, mint közművelődési állapotaink jövő fejlesztésére nézve megjelöli a főbb irányzatokat. A kereskedelmi és iparkamarák által annak idején tervezett közgazdasági monografiát teljesen fölöslegessé tette ez a korszakos munka, mely egyes konkluzióiban a termelés különböző ágazataiban reánk váró konkrét föladatokat is tüzetesen megjelölte. Ezért nemcsak történelmi becsű volt ez a munka, hanem aktuális és a jövőre messze kiható fontosságú, melynek nyomán hazafias buzgalommal kellett volna az ezredéves kiállítás tanulságainak érvényesítéséhez hozzáfogni. Kár, hogy ennek a nagy munkának következetes keresztülvitelére az erre legelső sorban hivatott közgazdasági tényezők és első sorban maga a kormány, nem vállalkoztak. Csak az iparegyesület próbálkozott meg ez irányban, de a kellő érdeklődés híján, nem sok eredménynyel. Meg kell említenünk, hogy e nagy munka szerkesztésében Matlekovitsnak Szterényi József volt a főmunkatársa. A Matlekovits által írt első két kötetet a külföld igényeinek megfelelően ugyancsak Matlekovits dolgozta át és műve: »Das Königreich Ungarn. Volks-

wirtschaftlich und statistisch dargestellt« két kötetben megjelent Lipcsében 1900-ban.

Bátran állíthatjuk a fönnebbiek után, hogy Matlekovits Sándor közhasznú tevékenységének tiszta tükrét a most vázolt sokoldalú hasznos köztevékenységén kívül elsősorban *irodalmi munkásságában* találjuk. Ezt a működést a föntebbi fejezetekben már szóvá tettük ugyan, de kellő áttekintés végett szükséges az *irodalmi munkásság teljes és együttes képét is bemutatni*.

Matlekovits műveinek pusztá sorozatához nem kell kommentár. Ez a díszes sorozat beszél maga helyett, mert az maga oly cselekedet, oly eredmény, melyre nemcsak a szerző lehet büszke, hanem az az ország is, amelynek számára az termett.

E szempontból a következőkben egyszerűen felsorolom *Matlekovits* Sándor eddig megjelent nagyobb önálló munkáit és tanulmányait, elhagyván a bár nagyobb jelentőségű és mindig értékes, de a napi szükséglet számára készült hirlapi cikkek hosszú sorozatát.

A magyar örökösödési jog alapelvei, azoknak eredete, jogtörténeti fejlődése és jelen állapota. Pest, 1864.

Magyarország törvényei és országgyűléseinek működése nemzetgazdasági tekintetben, különösen a XVIII. század óta. 1865.

A földbirtok a nemzetgazdaság jelenlegi álláspontja szerint rendezve, tekintettel Magyarország törvényhozására. Pest, 1865.

Törvényeink és országgyűléseink működése nemzetgazdasági tekintetben. Pest, 1865.

Nemzetgazdaságtan. Budapest, 1867.

Pénzügytan. Pest, 1868.

Kautz Gyula : A nemzetgazdasági eszmék fejlődése, története és befolyása a közviszonyokra Magyarországon. »Jogtudományi Közlöny« 1868. évf., 354., 362., 369., 379., 386., 395., 409.

A nemzetközi pénzegység. »Jogtudományi Közlöny« 1869. évf., 175., 178., 181., 185., 191., 198., 204.

Pénzügy és államháztartás. Közzétette a ministerium statisztikai osztálya. Pest, 1869.

A tőzsde és az állam. Az akadémiai statisztikai és nemzetgazd. közlemények. VII. köt.

Állami tűzbiztosítás. U. o. VIII. köt.

A kereskedelmi szakoktatás. Az Akadémia által Dóra-díjjal koszorúzott pályamű. 1872.

A nemzetgazdaságtan kézikönyve kereskedelmi és ipartanodák számára. 1872.

Az ipartársulatok és szövetkezetek törvényhozásilag leendő rendezése ; az országos magyar közgazdasági gyűlésnek általa szerkesztett évkönyvében. 1872.

Az ipartörvényről. »Jogtudományi Közlöny« 1872. évf., 40., 92., 195.

A részvénytársulatok és a törvényhozás. »Jogtudományi Közlöny« 1872. évf., 345., 353., 355., 361., 371., 378.

A kereskedelem történeti fejlődése a legújabb korban. Budapest, 1873.

A kereskedelmi politika legújabb fordulata. »Budapesti Szemle« 1873.

A magyar kereskedelmi törvénykönyv tervezetének bírálata. »Jogtudományi Közlöny« 1873.

Az iparbiróságok intézménye. A »Hon« és »Pesti Napló« 1873. évfolyamának okt. 25., 26. és 27-ik számaiban.

A részvénytársulati ügy törvényhozói szempontból. Székfoglaló értekezés. (Olvastatott 1873. okt. 13.)

Nemzetgazdaságtan; második, teljesen átdolgozott kiadás. Budapest, Eggenberger-féle kiadás. 1874.

Olaszország szeszadó-politikája, tekintettel a magyar szesz-kivitelre. Az Akadémia által kiadott »Nemzetgazdasági Szemle« I. füzetében. 1874.

Olaszország kereskedése. U. o. V. füzet. 1874.

Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája 1850-től kezdve napjainkig. Budapest, 1875. — Második kiadás 1877.

Die Zollpolitik der österr.-ungarischen Monarchie vom Jahre 1850 bis zum heutigen Tage. Budapest, 1875.

Pénzügytan. 2. kiadás. 1875.

A vasúti különbszeti viteldíjak. A M. T. Akadémia által dicsérettel kitüntetett pályamű. Kiadta az Akadémia. 1875.

Petőfi mint nemzetgazda. A »Hon« 1875-iki évfolyamának 44. száma.

A német nemzetgazdaságtan története. Roscher után. »Buda-pesti Szemle« 1876. január.

Differentialis vámok. »Nemzetgazdasági Szemle« 1876. évf., II. füzet.

Az angol pótegyezmény. »Nemzetgazdasági Szemle« 1876. évf., IV. füzet.

A vámügyi mozgalom Ausztriában. »Nemzetgazdasági Szemle« I. évf., 1. füzet. 1889.

Az olasz-francia kereskedelmi szerződés. »Nemzetgazdasági Szemle« II. évf., 1. füzet.

Az ipartörvény hatása. »Nemzetgazdasági Szemle« 1887.

Üzleti törekvések a versenyben. »Nemzetgazdasági Szemle« 1889.

Báró Wüllerstorff és a szabad kereskedelem meghonosítása az osztrák-magyar monarchiában. Akadémiai értekezés. 1891.

U. a. németül az Österreichische Revueben.

Bismarck herceg közgazdasági nézetei. »Nemzetgazdasági Szemle« 1891.

A vámok hatása. U. o.

Könyvismertetések. U. o.

Die deutschen Getreidezölle. »Pester Lloyd«.

Németország erdészete és a favámok. »Erdészeti Lapok«-ban.

A védvamos áramlat fejlődése Németországban. »Nemzet«-ben.

Die Zollpolitik der österreichisch-ungarischen Monarchie und des deutschen Reiches seit 1868 und deren nächste Zukunft. Leipzig, Dunker et Humblot, 1891., VIII és 963 lap.

Az északamerikai Egyesült-Államok legújabb vám- és kereskedelmi politikája. »Nemzetgazd. Szemle« 1891. jan. füzetében.

Ugyanaz németül a »Pester Lloyd«-ban.

A legújabb két közgazdasági regény. Felolvasás Arad város Kölcsey-körében 1891 február 14-én. Megjelent az »Aradi Lapok«-ban.

Le développement économique de L'Autriche-Hongrie et les négociations douanières pendantes. A »Revue d'économie politique« 1891. márciusi füzetében.

Emlékbeszéd Apáthy István rendes tagról. Felolvasás a M. T. Akadémia 1891. febr. 23-iki ülésén.

A francia vámtarifajavaslat. A »Nemzetgazdasági Szemle« 1891. évf. májusi füzetében.

A favámok a francia törvényhozásnál. Az »Erdészeti Lapok« május és júniusi füzetében.

Die deutschen Getreidezölle. A »Neue Freie Presse« 1891. évf. június 9-iki számában.

Die Getreidezölle. U. o. július 8.

Die handelspolitische Lage. U. o. július 30.

Die Bedeutung der Verkehrsstatistik für die Wirthschaftswissenschaft und Wirthschaftspolitik. Az »Allgemeines Statistisches Archiv« 1891. évf. II. kötetében.

Annehmen oder Ablehnen. »Neue Freie Presse« 1891. okt. 29. száma.

Die Meistbegünstigung. »Neue Freie Presse« 1891. dec. 3.

Az új vámszerződések. »Nemzet gazdasági Szemle« 1892. január 1.

Die neuen Handelsverträge. »Handelsmuseum« január 14. és 21. szám.

A favámok az új kereskedelmi szerződések szerint. »Erdészeti Lapok« 1892. február 7.

A valuta-enquête-ről. »Magyar pénzügy« 1892. márc. 17.

Közgazdasági politikánk irányáról. »Politikai Szemle« 1892., I. füzete.

A mezőgazdasági érdekképviselő. U. o. 1892., II. füzete.

A gyári felügyelők, tekintettel az ipari és gyári alkalmazottaknak baleset elleni védelméről és az iparfelügyelőkről szóló törvényjavaslatra. U. o. 1892., III. füzete.

Handelsfreiheit und das Wohl der Völker. »Deutsche Revue« 1892. júniusi f.

A valutáról. »Magyar Szalon« 1892. júliusi f.

Der Internationale Congress zu Antwerpen für Zollgesetzgebung u. Regelung d. Arbeit. A »Handelsmuseum« 1892., 27. sz.

Huszonöt év után. A »Politikai Szemle« 1892., 10. füzete.

Rapport sur les questions suivantes: Convient-il d'avoir plusieurs tarifs, des droits différentiels, et à l'intérieur des tarifs de pénétration? — Les traités de commerce sont-il utiles au moins provisoirement? Doivent-ils contenir la clause de la nation la plus favorisée? A »Congrès international d'Anvers sur la législation douanière et la réglementation du travail. Août 1892.« kiadványaiban.

A legnagyobb kedvezés és a különbözeti vámok. »Nemzetgazdasági Szemle« 1892. júliusi f.

Die Meistbegünstigung und die Differentialzölle. »Handelsmuseum« 1892., 29. sz.

Szakértői nyilatkozat a valuta enquête-ben. Lásd Valuta enquête 1892. márc. 8—10 naplója. Kiadja a magyar pénzügyminisztérium.

Bírálat az »Első Ált. Biztosító-Társaság« jutalmáért versenyző pályaművekről. »Szövetkezési ügy«, lásd Akadémiai Ért. 1892.

Az ülészak megnyílásához. A »Politikai Szemle« 1892. októberi számában.

Az 1895. évi kiállítás. A »Politikai Szemle« 1892. november havi számában.

Az 1875. évi költségvetés története. A »Nemzetgazdaság Szemle« 1892. december havi számában.

A munkáskérdés. »Az iparügyek« 1892. dec. 15. számában.

Die Stellung Österreich-Ungarns in der Handelspolitik der europäischen Staaten. — Vortrag, gehalten im k. k. Handelsministerium zu Wien am 8. Feber 1893. Als Manuskript gedruckt Budapest, 1893.

Ein deutsch-russischer Handelsvertrag. »Handelsmuseum« 1893. évi folyamának 12. és 13. számaiban.

Az akadémia megbízásából bírálatok: 1. Az olasz valuta. 2. A köszénbányászat és a földtulajdon tárgyában kihirdetett pályázatokra érkezett dolgozatokról. 1893.

Der deutsch-russische Handelsvertrag. »Handelsmuseum« 1894. évi 8. számában.

Die Handelspolitik Österreich-Ungarns. Kritik des Bažantschen Werkes. »Neue Freie Presse« 1894. márc. 31.

Zimmermann Alfred's Geschichte der preussisch-deutschen Handelspolitik aktenmässig dargestellt. Jahrbuch für Nationalökonomie und Statistik. 1894. június.

Die Handelsbilanz Österreich-Ungarns. »Neue Freie Presse« 1894. július 5. és 6. szám.

Der internationale Congress für Zollgesetzgebung u. Arbeiterfrage in Antwerpen, 1894. »Handelsmuseum« 1894. évi 34. sz.

Magyarország államháztartásának története. Bevezető rész 103. l. — I. kötet XII és 648 l. — II. kötet XXII és 1079. Budapest, Magyar királyi államnyomda.

Adatok Magyarország államháztartásának történetéhez. Budapest, Magyar kir. államnyomda. Negyedrészt. XXIV és 455 l.

A tőzsdeadó. Felolvasás. Kiadta az Orsz. Keresk. és Iparcsarnok. Budapest, 1895.

Agrarfragen in Ungarn. A »Neue Freie Presse« 1895. március 19. és 20. számában.

Geschichte des ungarischen Staatshaushaltes 1867—1893. Wien, Tempsky, 1895. és a »Zeitschrift für Volkswirtschaft, Socialpolitik und Verwaltung«, Wien, 1895. évi első füzetében.

Die Handelsbilanz Oesterreich-Ungarns mit Ende Mai 1895.
A »Neue Freie Presse« 1895. július 9. és 10. számában.

A német tőzsde-törvényjavaslat. »Közgazdasági Szemle«
1895. évi augusztus havi füzetében.

Az agrárpolitika és Ruhland. U. o. a szept. havi füzetben.
Bírálat. A tőzsdeadóról az Első Ált. Biztosító-Társaság jutalmára érkezett pályaművekről. Az Akadémia megbízásából. 1895.

A kereskedelem jelentősége. Felolvasás. »Közgazdasági Napló«
1895. nov. 7. sz.

A kereskedelmi szerződések hatása. »Közgazdasági Szemle«
1896. január.

A kvótáról. Felolvasás. »Magyar Gazdák Szemléje« 1896. febr.

A magyar hajózás szervezése. Előadói jelentés az I. magyar
technikus kongresszuson 1896.

A kereskedelmi politika. A Közgazdasági Társaság évkönyvében 1896.

Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor. Budapest, 1897. és 1898. I. kötet XV és 550 lap. -- II. kötet, 1124. lap.

Das Königreich Ungarn, volkswirtschaftlich und statistisch dargestellt. Leipzig. 1900. két kötet.

Die handelspolitischen Interessen Ungarns. Herausgegeben vom Verein für Sozialpolitik. Leipzig, 1901.

Die Entwicklung der ungarischen Industrie und ihre Förderung durch die Regierung. Wien, 1902. Verlag des Niederöstr. Gewerbevereines.

Gazdasági viszonyunk Ausztriával, az első kiegyezés. Budapest, Franklin Társulat 1903.

La situation de la politique douanière. — Revue Économique Internationale 1904. szeptemberi füzet.

A vámpolitika mai helyzete. Budapest, 1905.

Közös vámterület és gazdasági elválás Ausztriától. Budapest, 1905.

La nouvelle ère de la politique douanière. — Revue Économique Internationale. 1906. augusztusi füzet.

La monarchie austro-hongroise et la Roumaine au point de vue de leur politique commerciale. (Le Mouvement économique 1906. évi folyamában.)

A vámpolitika új korszaka. »Közgazdasági Szemle« 1906. május—június.

Az autonóm vámtarifa. »Közg. Szemle« 1906. okt.—november.

La régime commerciale de l'Europe et des États Unis d'Amérique. »Revue Économique Internationale« 1907.

A kivándorlás. »Közgazdasági Szemle« 1907. szeptember.

Az ipartörvény tervezetének taglalása. Budapest, 1908.

Szerkesztette :

Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezer éves fennállásakor és az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye. Budapest, 1897. és 1898. Kilenc kötet.

I. és II. kötet címe és lapszáma fentebb.

III. kötet. A kiállítás szervezete és berendezése. Bosnyákország és Hercegovina kiállítása. 493 lap.

IV. kötet. Hadügy, közös hadsereg, haditengerészet, honvédség, csendőrség. A történelmi kiállítás hadügyi része. 407 lap.

V. kötet. A történelmi kiállítás. Néprajz. 949 lap.

VI. kötet. Mezőgazdaság, állattenyésztés, vízépítés, erdészet, gazdasági gépipar. 995 lap.

VII. kötet. Bányászat, kohászat, ipar. 737 lap.

VIII. kötet. Ipar, kereskedelem, közlekedés. 926 lap.

IX. kötet. Egészségügy, művészet, közművelődésügy, oktatásügy, Zichy kiállítása, Budapest fővárosa. 1068 lap.

Tudományos cikkek, értekezések, bírálatok stb. a következő lapokban, folyóiratokban és közlönyökben jelentek meg :

»Magyarország és Nagyvilág«, »Századok«, »Jogtudományi Közlöny«, »Jog- és államtudományi folyóirat«, »Statisztikai és nemzetgazdasági közlemények«, »Magyar Ipar«, »Budapesti Szemle«, »Hon«, »Erdészeti Lapok«, »Pesti Hírlap«, »Földművelési érdekeink«, »Nemzetgazdasági Szemle«, »Ország-Világ«, »Az Ujság«, »Pester Lloyd«, »Neue Freie Presse«.

Irodalmi tevékenységével kapcsolatban kell megemlékeznünk arról, hogy gyakran átkalandozott a szépirodalom terére is; többek között felette érdekes tanulmányt írt a régi »Hon«-ba ily cím alatt: *Nemzetgazdasági eszmék Petőfi költeményeiben*.

Irodalmi nevét azonban kétségtelenül a már elől említett »*Nemzetgazdaság*«-a alapította meg, mely ma is egyik legjobb kézikönyvünk ebben a szakmában. Ez nyitotta meg az utat neki (1873-ban) az akadémiába is, melynek még ma is csak levelező tagja. 1892-ben abból az alkalomból, hogy nagy német vámügyi munkája megjelent, mely a külföldön ritka feltűnést keltett, *Keleti* Károly javasolta rendes taggá leendő megválasztását; az akadémia mindazáltal ismételt ajánlásra sem választotta őt rendes taggá. 1907-ben báró *Nyáry* Jenő, méltányolva azt a páratlan nagy munkásságot, melyet Matlekovits a magyar közgazdasági irodalomban kifejtett, igen szépen megokolt előterjesztésben ajánlotta Matlekovitsot tiszteleti tagnak. Előterjesztésében többek között a következőket mondja:

Kiváló képességei a közpályán a legnagyobb kitüntetésekhez szerezte meg részére, pedig a hivatalnok és politikus Matlekovitsnál talán még nagyobb a tudós. Három nyelven: magyar, német és franciául egy egész könyvtárra való szakmunka jelent meg tőle s nevét ismertté tette az egész művelt világban. A külföld egyenesen az ő német nyelvű műveiből ismerte meg a speciális magyar közgazdasági viszonyokat. Az általános nagy kérdések mellett a szaktudományába vágó napi kérdésekkel is foglalkozik s hirlapi cikkei sokszor nagy fordulatot jelentenek a közgazdasági politikában. Az aktív politikával régebb idő óta

nem foglalkozik s épen ezért becsesek az ő véleményei, amelyek mentek minden párttekintetektől. Műveit a tárgy minden ízében való ismerete, nagy európai látkör, eredeti felfogás, tömör, átlátszó előadás és nyelvbeli szépség jellemzik.

A Magyar Tudományos Akadémia igazi érdemet jutalmaz meg, ha legrégibb levelező tagját tiszteleti tagjai sorába iktatja, s ezzel kifejezi elismerését egy emberöltőn át egész Európa által méltányolt tudományos működéseért.

Azonban ez az ajánlat sem nyerte meg a t. cz. osztályok többségének hajlandóságát. És így csak azt konstatálhatjuk, hogy Matlekovits dicsőségéhez nem hiányzik az akadémia. Hogy miképp áll a kérdés megfordítva: ennek megítélése nem tartozik e szerény méltatás keretébe. Európai hírét az irodalom terén azonban vámpolitikai és egyéb közgazdasági munkái teremtették meg, melyek tudvalevőleg több külföldi nyelvre fordítva, meglehetősen széles körben terjedtek el.

Matlekovits a külföldön.

Hogy irodalmi hire mily széles rétegeket járt át a külföldön, arról röviden már megemlékeztem. De, hogy általában mennyire megbecsülik a külföldön, azt mutatja többek között az is, hogy ismételten meghívták felolvasásra. Így 1893-ban a bécsi Handelsmuseum kérte föl fölolvasás tartására, melynek tárgyává Matlekovits az osztrák-magyar monarchia kereskedelmi politikáját szabad kereskedelmi szempontból választotta. A felolvasáson, mely az új

tőzsdeépület egyik termében volt, nagy, előkelő közönség jelent meg és a hallgatóság élén Károly Lajos főherceg nejével, Mária Terézia főhercegnasszonynyal foglalt helyet, ki mellett az öreg gróf Zichy Edmond, gróf Zichy Jenő atyja ült. Felolvasás után a főhercegi pár sokáig társalgott Matlekovits-csal és miután Károly Lajos főherceg a Handelsmuseum védnöke volt, örömét fejezte ki afölött, hogy Matlekovits fölolvasása oly fényesen sikerült.

Az alsóausztriai iparegylet is meghívta felolvasásra; 1902. október 24-ikén tartotta meg ez előadást Matlekovits Bécsben igen díszes hallgatóság előtt, melynek soraiban voltak miniszterek és államtitkárok is. Ez előadásban konstataálta és bőséges statisztikai adatokkal illusztrálta Matlekovits, hogy a magyar ipar fejlődése, bár az távolról sem fedezi Magyarországnak iparcikkekben való szükségletét, az utolsó harminc évben elég kedvező képet mutat. A kézműipar egy része, mely a kapitalisztikus kötetelményekhez nem tud sımulni, Magyarországon is sinylődik ugyan, de általában emelkedik a gyáripar is, a kézműipar is. Az előfeltételek egy virágzó iparhoz Magyarországon megvannak: az ország népessége állandóan növekvő; a városoknak, nevezetesen Budapestnek fejlődése építkezéseket igényel és élénkíti az építőipart; a vasúti hálózatnak erős kibővülése nemcsak az építőipart, hanem a vas- és gépipart is táplálja; a magyar mezőgazdaságnak az intenzív gazdálkodásra való átmenetele tartós foglalkozást ad a legkülönfélébb iparágaknak.

Ilyen előfeltételek mellett fejlődni kell az iparnak és ezért a felolvasó élénken buzdította is a hallgatóságot, hogy segítsen nálunk ipartelepeket létesíteni. Tudvalevő, hogy annak a buzdításnak direkte és indirekte meg is volt a maga sokoldalú haszna.

Még egy harmadik előadásáról kell beszámolnom. A Középeurópai Közgazdasági Egyesületnek 1906-ban Bécsben tartott első általános konferenciáján ugyanis Matlekovits a *vámügyi választott bíróságok* cím alatt tartott felette érdekes és szakszerű előadást, mely Középeurópa legelső közgazdáinak osztatlan tetszésével találkozott. Az előadás annak idején megjelent a Középeurópai Közgazdasági Egyesület kiadásában is; úgy a napi sajtó, mint a számottevő szaksajtó nagy elismeréssel szólott az előadásban kifejezésre jutott intencióról.

Matlekovits az ipar- tanácsokban.

Az u. n. iparosparlamentnek, vagyis az ipartanácsoknak állandóan tagja volt Matlekovits. Az ipar- és kereskedelmi oktatási tanácsnak évek óta elnöke és példás egyszerűséggel látja el elnöki tisztét.

Ennél a tételnél érdemes egy pillanatra megállapodni. Mert nincs jellemzőbb dolog a mi ipari viszonyaink menetére, mint hogy az iparoktatási tanács, ez a fontos iparpolitikai institúció, eleinte egy volt agrárius (későbbi miniszter) elnöklete alatt működött. De Matlekovits az első perctől kezdve annyira

kimagaslott a bizottságban, tudása, tájékozottsága, praktikus fölfogása annyira dominált, hogy mindenki természetesnek találta, midőn nemsokára ő lett a tanács elnöke.

Matlekovits ezenkívül tagja az országos ipartanácsnak (ujabban a főrendiház által megválasztva), amelyben szakszerű felszólalásai mindig súlylyal bírnak. Legszorgalmasabb tagja az ipartanács előkészítő-bizottságának, melyben szép tere nyílik bőséges tapasztalatainak és szakértelmének érvényesítésére. És e hivatásának derekasan meg is felel és kimondja véleményét akár tetszik, akár nem. E működésében is az *igazság* a vezérlő szelleme, nem a kegyek hajhászása és még kevésbbé a népszerűség után való törekvés...

Matlekovits mint elnök.

Mint elnök igazán ideálisan végzi elnöki teendőit. Nem is szólva a rend fönntartásáról, melyet szigoruan és következetesen keresztülvisz, bizonyos, hogy minden kérdést, minden előadmányt, mely napirendre kerül, megtanul és így a felszólalások lényegéről legjobban ő van tájékozva. Nyugalmát, higgadtságát minden kavarodás között is megőrzi. A tett indítványok összeegyeztetésében és formulázásában pedig mesteri bravourt fejt ki és a legkúszáltabb kérdéseket is kibogozza, sima elintézésüknek útját egyengeti, a tanácskozási rendet fönntartja, a tárgytól való elkalandozásokat megakadályozza, de emellett a lényegét,

a fontosat az indítványokból kihámozza, a báortalanokat segíti és a halva született indítványokat méltósággal temeti el, hogy ne nagyon fájjon az illetőknek. És hogy mily fontos ily erős kezű, lucidus fejű elnöknek a szerepe oly testületben, ahol sokan vannak, akik beszélni szeretnek és elegen, akiknek mondanivalójuk is van, ezt fölösleges bővebben fejtegetni.

De följegyezzük róla azt is, hogy többi fontos elnöki pozícióiban is ugyanily erővel és oly páratlan ügyességgel teljesíti elnöki és elnöklési teendőit, amelyet az ember csak évek hosszú során keresztül szerzett rutin segítségével képes elérni.

Országos Iparegyesület.

1896. év óta elnöke az Országos Iparegyesület végrehajtó-bizottságának és e minőségében szellemi vezetője e tekintélyes országos egyesületünknek. Itt alkalma nyílik minden napi kérdésben megnyilatkozni és találóan jellemezte egyszer előttem az ő működését boldog emlékű *Neuschlosz* Marcel, midőn a következőket mondotta:

— Az iparegyesület végrehajtó-bizottsága nekem egy magasabb kurzus, egy akadémia, melyben élvezettel és haszonnal hallgatom Matlekovits fejtegetéseit, sokszor szatirikus, de mindig igazságos kritikáját a kis és nagy, fontos és nem fontos ipari napi kérdésekről. Egy-egy ilyen ülésen néha többet tanulok, mint tíz kötet tudományos munka elolvasásából.

Ehhez csak azt kell hozzáadni, hogy Matlekovits 1896 óta vezeti a végrehajtó-bizottságban az iparegyesület ügyeit, és az ő közreműködésének és vezérletének köszönhető, hogy az iparegyesületnek egyrészt folyvást emelkedik a tekintélye, másrészt, hogy az egyesület anyagilag is konszolidált viszonyok közé jutott.

Messze vezetne az ő iparegyesületi tevékenységének és sikereinek ismertetése. Csak a teljesség okáért kell megemlékeznünk arról, hogy első sorban az egyesület pénzügyi viszonyainak szanálását vette kézbe, majd az egyesület közlönyét *heti lappá* alakíttatta át és erre nemcsak a szellemi eszközöket szerezte meg, hanem az anyagiakat is. És elérte azt, hogy míg például az egyesület közlönyének 1896. évi terjedelme 23^{1/2} ív, addig az 1907-iki már a 250 ívet is túlhaladta. De szellemi tekintetben is ilyen arányú a gyarapodás, mert az iparegyesület lapja ma a legelső hazai szaklapok élén áll, amiben Matlekovits állandó közreműködésének nem csekély érdeme van.

Különösen kivette részét a következő kérdések előkészítésében:

Az autonóm *vámtarifa*, a *kivándorlási* ügy rendezése, a *munkáskérdések* megvitatása és a munkás szakosztály tárgyalásainak előkészítése, a *székesfőváros ipari és kereskedelmi föladatainak* emlékiratban való összefoglalása, a *segélypénztári* szakosztálynak elnöki minőségben való vezetése, a *kiállítási* ügy rendezése, a *kiállítási központ* létesítése, a *közszállítási* ügyek rendezése, a *szénkérdés* napi-

rendre hozatala, mizériáinak taglalása, a szénfogyasztók szervezése, az *adóügyi* reformjavaslat javítása, a *drágaság* okainak földerítése és a kérdés orvoslására vonatkozó módok kijelölése, a *balesetbiztosítási reformok* sürgetése, az új *ipartörvényjavaslatok* kritikai taglalása; az aktuális kérdésekben rendszerint a »Magyar Ipar« hasábjain fejtette ki nézeteit és ezekben jelezte kívánalmait. Különösen behatóan foglalkozott az új ipartörvénytervezettel és erre vonatkozó kritikai fejtegetései külön füzetben is megjelentek, amely természetesen a legalaposabb volt a kis szakirodalomban, mely a kérdés vitatása körül spontán keletkezett.

Mindezekből mintegy természetes következett, hogy mikor az Országos Iparegyesület elnöki széke 1906 végén, *Zichy* Jenő gróf elnök váratlanul bekövetkezett elhalálozása folytán megüresedett, a közbizalom őt emelte az elnöki székbe.

Az igazgatóságnak erre vonatkozó és az 1907. évi tavaszi közgyűlés elé terjesztett javaslatát e helyen a következőkben érdemes megörökíteni:

Az igazgatóság, méltányolva azon kiváló és maradandó becsű érdemeket, amelyeket Matlekovits Sándor, 1885. óta tiszteletbeli tagunk, egyesületünk körül már régebben szerzett és újabban azzal megtetézett, hogy egyesületünk végrehajtó bizottságának elnökségét elfogadva, tizenegy év óta szakadatlan kitarással és szüntelen buzgósággal de facto vezeti és irányítja egyesületünknek gyakorlati értékű aktív munkáját, melynek dús eredményeiről a tartalomban folyton gyarapodó évi jelentéseink évről-évre tüzetesen beszámolnak;

tekintettel arra, hogy ezen szellemi munkálkodáson felül Mat-

lekovits Sándor az egyesület anyagi megerősítése érdekében is szüntelenül fáradozott s mióta nagybecsű támogatását a végrehajtó bizottság élén egyesületünknek szenteli, különböző előkelő forrásoknál igen jelentékeny anyagi támogatást biztosított egyesületünknek,

és tekintettel arra, hogy bár Matlekovits Sándor vámpolitikai nézetei nem egyeznek meg az Országos Iparegyesületével, ő mindig nyíltan és nyomatékosan hangoztatta, hogy az Országos Iparegyesületnek az önálló vámterület mellett eleitől fogva elfoglalt állását nemcsak gyöngíteni nem szabad, de azt folyton-folyvást erősíteni és mindenütt határozottan érvényesíteni is kell és pedig miképpen a múltban, azonképpen a jelenben és a jövőben is:

az igazgatóság természetesnek és önként értetődőnek találja azt az előterjesztést,

hogy Matlekovits Sándor, végrehajtó bizottságunknak érdekében gazdag elnöke, egyesületünknek tizenegy év óta tulajdonképeni vezetője, elismeréssel és kitüntetéssel emeltessék a megüresedett elnöki székbe.

A választás egyhangúlag történt, zajos ovációk közben és 1907. április 14-ike óta Matlekovits az Országos Iparegyesületnek *forma* szerint is elnöke és ez idő óta az egyesület vezetése, modernizálása és irányítása körül még több érdemet szerzett.

Iparegyesületi tevékenységének sokoldalúságát és hasznos irányát — a fentebbieken kívül — jellemzi különben az a buzgó irodalmi munkásság is, melyet az iparegyesület lapjában, a »Magyar Ipar«-ban 1897 óta kifejt. Elegendő önálló cikkeinek címeit közölni, hogy az avatatlanok is lássák, milyen

témák foglalkoztatták elméjét az iparegyesület közhasznú munkásságának bő keretében. És, hogy e cikkek nem maradtak csupán elméleti fejtegetések, hanem átmentek a való életbe és eszméik megvalósultak a gyakorlatban, az oly gyakorlott embernél mint Matlekovits, aki nem azért ír, hogy cikkeket termeljen, szinte természetes. Élénken bizonyítják ezt az Országos Iparegyesület évi jelentései azon idő óta, mióta az egyesület vezetése Matlekovits kezében van.

A »Magyar Ipar«-ban közölt vezércikkeinek címei a következők:

1897. Feladataink. — A közszállítások kérdése. — A kisiparról. — A párisi világkiállításról. — Az ezredéves kiállítás eredményei. — Magyarországot a magyar iparnak. — Új iparágak meghonosítása. — A szövetkezeti ügyről. — A magyar ipar fejlődése.

1898. Az önálló magyar vámterület vámtarifája. — Közgazdaságunk irányának kritikája. — Gazdasági politikánk múltja és jövője. — Az önálló vámtarifáról. — Az önálló vámtarifa előadói javaslata. — Ipari szakoktatás. — A magyar ipar és közgazdaság osztrák világításban. — Egyesülés ad erőt.

1899. A központi hitelszövetkezet és az iparosság. — Az új kereskedelmi miniszter. — Az iparosok nyugdíja. — Iparstatisztikai adatok. — Pártoljuk a honi készítményt.

1900. Az ipar és a hitel.

1901. Az ipar és a törvényhozás. — Az autonom vámtarifa. — Állami megrendelések. — A közszállítások. — Az állami támogatás határa.

1902. Az autonom vámtarifa. — A cukoripar védelme. — Mit várunk az új kereskedelmi minisztertől. — A köszénkérdés. — Az állam közbenjárása. — Iparfejlesztési politikánk és az állam. — A magyar ipar fejlődése és

az állami iparfejlesztés. — A vámpolitika új iránya. — Az iparparangás okai.

1903. A vámtarifa és a magyar ipar. — A vaskartell. — A vám-szövetség és a vámtarifa Ausztriában. — A cukorkérdés legujabb stádiuma. — Az ex-lex hatása pénzügyi és ipari szempontból.

1904. A malom-háború. — Állami vasgyárak és az iparfejlesztés. — Állami iparfejlesztés. — A szövetkezetekről. — A bérharc. — Egyesült erő és a magyar ipar.

1905. Legközelebbi jövőnk.

1906. Közgazdasági rendezkedés keleti szomszédainkkal. — Kereskedelmi szerződés Szerbiával. — Az új vámkorszak. — Német és osztrák ipartörvény. — A szociális kérdés. — A magyar ipar ereje.

1907. A szén. — Miért nincs Amerikában szocializmus. — Kollektív szerződések a külföldön. — A társadalmi béke. — A szénkérdés fejleményei. — A nemzetgazdaság 40 éve. — A kivándorlás. — A nyereségben való részesedés. — Középosztály-politika. — Államszocializmus Amerikában. — Munkásszakszervezetek. — A régi céheket pótló új intézmények. — Az ipari béke. — Gondolatok a kivándorlási ankétról. — Ipari békéltetés. — Munkásszakszervezetek. — Az értékelkedés adója. — Iparfejlesztésünk legközelebbi feladatai.

1908. Szabadelvű közgazdasági politika. — Az ipartörvény tervezete. (A tervezetnek egész anyagát tárgy szerint csoportosítva 19 kimerítő cikkben taglalta. Füzet alakjában is megjelent.) — A szén. — Drágasági ankét. — A munkabér és a nyereségben való részesedés. — Szövetkezetek és osztályharc. — Szabadság-ellenes áramlatok. — A romániai iparfejlesztés eredményei. — Az európai vámunió. — Munkáltatók szövetségei Németországban. — Kollektív szerződések irányelvei. — A vasárnapi munkaszünetről szóló törvényjavaslat. — Kereskedelmi szerződés Szerbiával.

Ez év (1908) november havában mult negyven éve, hogy Matlekovits az Országos Iparegyesületbe tagul belépett. E négy évtizeden át kitartó munkával és odaadó buzgalommal szolgálta az egyesületben a magyar ipar érdekeit. Ez értékes és kitartó munkája révén szerzett érdemeinek elismeréseül az igazgatóság Beck Ö. Fülöp által elkészíttette domborművű képét, mely érdekes profilját az ipar, kereskedelem és mezőgazdaság jelvényeivel, a fáradhatatlan toll, a tudományos könyvek köteteivel kifejezett szimbolumaival veszi körül és e fölírást tartalmazza: *Nagy-érdemű elnökének 40 éves tagsága emlékére az Országos Ipartestület 1868—1908.*

E művészi dombormű, mely plaket alakjában is meg fog jelenni, képezi e munkának stilszerű záróvignettáját.

Közgazdasági tevékenysége.

Az iparegyesület ügyein kívül vezeti a *magyar hajózási egyesület* ügyeit is, melynek megalakulása óta elnöke; összeköttetésbe hozta a magyar hajózás ügyét a német hajózás érdekeivel, amennyiben a német-magyar-osztrák hajózási egyesület létrejövetelén közreműködött és ebben az egyesületben a magyar hajósokat érvényre juttatta. Ő kezdeményezte és vezette a német-magyar-osztrák egyesületnek 1889. évben Budapesten tartott nagygyűlését, mely alkalommal a német hajózás főemberei személyesen jelentek meg nálunk és végighajózták a Dunát a Vaskapuig.

Vezette több éven át az *országos kereskedelmi és iparcsarnokot* mindaddig, míg ez egyszerű kaszinóvá nem alakult, amikor az elnökségről lemondott.

Nem a legkisebb érdeme Matlekovitsnak a »közgazdasági tevékenység«. Mint a Magyar Villamossági Társaság elnöke, sok érdeme van a villamossági iparnak a fővárosban való modern térfoglalása és az ország különböző gócpontjain való elterjedése, végre főleg az iparban való alkalmazása körül. Tagja az Internationale Elektrizitäts-Gesellschaft igazgatóságának is, elnöke a Kanzer-féle ólomgyár r.-t.-nak, igazgatósági tagja az első magyar papirgyárnak és elnöke a Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaságnak, melynek helyes irányban való vezetése körül szintén vannak érdemei. Másodelnöke az Adria tengerhajózási r.-t. igazgatóságának. Elnöke továbbá a dugaresai szövő- és fonógyárnak, és értékes munkásságot fejt ki mint a m. iparművészeti társulat választmányi tagja stb.

Matlekovits a Középeurópai Közgazdasági Egyesületek első bécsi közös értekezletén a vámügyi választott bíróságok intézményének mikénti kiépítéséről tartott nagy hatást keltő felolvasást, mely még aktiv kormányzati működése alatt Európszerte elismert szaktekintélyét vámügyi kérdésekben újból felelevenítette, közreműködött továbbá a középeurópai közgazdasági egyesületnek az amerikai Egyesült-Államokkal szemben követendő vám- és kereskedelmi politikánkra irányuló munkásságában is, sőt a magyar érdekeknek e fontos ügy körében való érvényesítését

a nevezett egyesület egészen Matlekovits domináló szaktudásának köszönheti, ami ez egyesület legutóbb, *Wekerle* elnöklete alatt megtartott közgyűlésén, általános és lelkes elismertetésben is részesült.

Közhasznú munkájával Matlekovits kivételes társadalmi állást, erős közgazdasági pozíciót biztosított magának. Független, önálló ember, aki mindent saját szorgalmának és tehetségének köszönhet s ezért felfogásában és birálatában szintén önálló és független, a szó nemes értelmében.

Kitüntetések.

Kitüntetéseket Matlekovits számosat aratott. Legnagyobb magyar rendjele a Szent István-rend középkeresztje, melyet sok bel- és külföldi nagy rendjel előzött meg és melyet az 1885-iki országos kiállítás után kapott. Kitüntetései között legmagasabb a valóságos belső titkos tanácsosság, melyet az 1889. évben, az államtitkári állásból történt felmentésekor nyert.

Hogy ez alkalommal mily számosan siettek üdvözlésére, arról fönnebb már megemlékeztem. Itt még csak azt kívánom fölemlíteni, hogy kevés ember szolgált rá annyira a kitüntetésekre, mint Matlekovits, aki — mint a fönnebbi adatok mutatják — nemcsak betöltötte hivatását, hanem töretlen utakat tett járhatóvá, parlag mezőket termékenyített meg és áldásos munkájával milliók jólétét mozdította elő, amit röviden azzal lehet kifejezni, hogy megbe-

csülhetlen, sokoldalú szolgálatokat tett népének és hazájának.

Matlekovits otthon.

Életrajzban azt, akiről irnak, nemcsak abban a mezben kell bemutatni, amelyben a nagyvilág előtt megjelenik. Illik bennne a magánembert is egy-két vonásban jellemezni. És e krónikási hivatásomnak annál szivesebben felelek meg, mert sokan azt hiszik, akik közelebbről nem ismerik, hogy külső érintkezésében kissé rideg, a természete pedig zárkózott. Akik azonban közlről ismerik, azok tudják, hogy egy melegsívű, nemes kedélyű ember él benne, aki soha senkinek nem hizelgett, de titokban sok embernek tett egy életre kiható szolgálatokat, aki senki kegyét nem kereste, aki azonban sok kegyet osztogatott ismeretlenül — néha ismeretleneknek is — ha ezekről jó információkat kapott. Jellemző tulajdonságai közé tartozik még, hogy a külső formalitásokra nem sokat ad, mert dolgoknak és embereknek a lényegét, a tartalmát, a valódi értékét keresi és — becsüli.

Alkalmam volt óriási kiterjedésű magánlevelei egy részét rendezni és önkénytelenül rá kellett bukkanom a levelek egész garmadájára, melyeket három kategóriába lehetne sorozni. Az egyik magas társadalmi pozícióját jellemzi, melyben a legfelsőbb körökben is bőven aratja az elismerést, az érdeme szerint való megbecsülést; hiszen nem egyszer tör-

tént, hogy hírneves közös miniszterek aszerint osztják be például ebédjük terminusát, amint a Bécsben rendszerint nagyon elfoglalt Matlekovits ideje ezt megengedi; egy másik kategóriában nagyállású emberek köszönik Matlekovits hasznos és praktikus tanácsait és útbaigazításait, a harmadikban sok előkelő ember, de sok szegény ember is köszöni nemes *cselekedeteit*, melyekkel egzisztenciákat mentett meg és új egzisztenciákat teremtett. Jó szíve mindig jó cselekedetre indította, amelyekkel sohasem dicsekedett és amelyeket az örök titok leple boríthatna, ha nem volnának itt a sokat mondó magándokumentumok.

Mennyivel más volt az a korszak, amelyben Matlekovitsnak domináns szerep jutott, mint a mai. Mily kevésbé keresték annak emberei a reklámot, a nagy dobot, mily sok nemes cselekedet és országos fontosságú, messze kiható esemény zajlott le csöndesen, majdnem titokban s mennyi jószág termékenyítette meg a köz- és magánélet parlag földjét, melyből magasba szökkent a nemes cselekedetek aranykalásza, anélkül, hogy a nyilvánosságban a magvető nevét bárki sejthette volna. Akkor még voltak emberek, akiknek legszebb jutalma a jótettnek nemes érzése, az öntudat, a lelkiismeret megnyugtató, fölemelő és önmagában jutalmazó hatása vala . . .

Ennek a ma már ritka jellemvonásnak, valamint sokoldalú és közhasznú tevékenységének háttére egy példásan boldog családi élet. Neje, Szuk Lipót tanárnak leánya, kinek egyéni szeretetreméltósága,

kiváló női erényei és értékes művészi kvalitásai a főváros legelőkelőbb társasköreiben ismeretesek. Nem titok, hogy a kegyelmes asszony házánál évenként sokszor megfordulnak a barátok és barátnők nagy seregén kívül férjének munkatársai, akik nemcsak a legszeretetre méltóbb nagyasszonyok egyikét tisztelik benne, hanem a finom ízlésű minta-háziaszszonyt is, akinek asztalánál az előkelő stílű, választékos berendezés, a gasztronómiai tartalom művészi harmóniájával egyesül.

Kiváló gonddal nevelte hozzá méltó leányát, férjezett Lukachich Bélánét. Leánya két nagyreményű fiúunokával ajándékozta meg és Matlekovits bizonyára Sándor és Aladár úrfiakat fogja nagy munkájának folytatására nevelni.

Addig pedig még sokáig lesz alkalma konstatálni, hogy a közéletben való önzetlen és hasznos munkával járó minden fáradságért és néha kellemetlenségért is, bő kárpótlást nyújt a családi kör tiszta boldogsága, mely sok örömnök és élvezetnek képezi dús, kiapadhatatlan forrását.

28 x 17 cm.
 Ötlet Komplette Beck ö.F. műve. 28 x 17 cm.

6-7 cm.
 43 cm. alatti
 3/4 cm. Kérem
 a műveletnek. a művelet méreteit a dőltetve jelölve.

KK. VII. 1/2

